BOKENÄSET

en områdesanalys

Denna rapport är framtagen av Lisa Åhlström,
doktorand vid Chalmers Arkitektur,
på uppdrag av Uddevalla kommun.

2010

Vill du veta mer om hur du kan vara med och arbeta med
frågor som berör utvecklingen av Bokenäset, hör av dig till
Bokenäsets Framtid

www.bokenaset.se

INTERREG
www.interreg-sverige-norge.com

MSM
MÖTESPLATS MEDBORGARE
Fredrikstad kommune - Uddevalla kommun

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

UDDEVALLA KOMMUN

AVANCEZ
1829

INNEHÅLL

FÖRORD 4

SÅ HÄR HAR ANALYSEN TAGITS FRAM 5

BOKENÄSETS FRAMTID 6

LANDSKAP, LÄGE, SAMMANHANG 7

BOKENÄSET - EN KORT HISTORIK av Gunilla Karlsson 8
kyrkorna och klostret 8
fornminnen 8
näringsliv 9
turism 10

OMRÅDEN 12

NATUR 14

ATT BO OCH LEVA PÅ BOKENÄSET 16

TRANSPORT, PENDLING,
KOMMUNIKATION, KOLLEKTIVTRAFIK 20
VÄGAR - särskilt 161an 23

EGEN VERKSAMHET 24

MÖTESPLATSER, ENGAGEMANG 26

TURISM - ATT BESÖKA BOKENÄSET 28
sommarboende 28
daggäster 29

PLANER FÖR OMRÅDET 32
nytt 32
bevarande 32
hållbarhet 33
att använda ÖP 33

EKOLOGI SOM STRATEGI OCH MÖJLIGHET 34

I ETT LÄNGRE PERSPEKTIV 35

ARBETETS GÅNG 37
intervjuer 37
workshops 37
bilden av en bygd 38
en kurs på masternivå 40

TANKAR KRING KONSEKVENSER 44
...om man inte gör någonting? 44
...om man bygger hyresrätter? 44
...om man satsar på hållbarhets-initiativen? 45
...om man gör det mesta av vad den här analysen kan ge? 45

FLER KONKRETA IDÉER OCH VISIONER
-några stora, några små 46

BOKENÄSETS FRAMTIDS FORTSATTA ARBETE 47

BILDFÖRTECKNING 48

TACK 49

FÖRORD

Alla minns hur Astrid Lindgren berättade om hur det var att ”vara barn i Småland på den tiden”, och alla ville vi vara just barn i just Småland vid just den tiden, när vi hörde henne berätta. Lite så är det att möta människor från Bokenäset. Skillnaden är att det inte behöver vara just barn, att det handlar om Bokenäset i stället för Småland, och att det egentligen inte spelar någon roll vilken tid det handlar om. Men de får en att vilja vara på Bokenäset, oavsett vem man är eller när det gäller. Det var bättre förr på Bokenäset, på samma sätt som i resten av världen, men det är samtidigt paradiset på jorden just nu, och framtiden blir ännu bättre. Det är helt enkelt en plats fylld av både minnen och visioner, och av människor som brinner för både dåtid, nutid och framtid.

Det är ett mycket stort område att försöka sammanfatta i en text, och det finns många små områden i området, med egna visioner och egna identiteter. Samtidigt finns det en tydlig ”Bokenäset-anda” som genomsyrar vad alla de jag mött berättar om. I samarbete mellan alla halvöns invånare och med föreningen Bokenäsets Framtid, tror jag verkligen att detta “paradis på jorden” kommer att utvecklas till ett ännu mer fantastiskt Bokenäset i Framtiden.

- Lisa Åhlström, doktorand,
Chalmers Arkitektur
Hållbar samhällsbyggnad och stadsutveckling
2010

SÅ HÄR HAR ANALYSEN TAGITS FRAM

Uddevalla Kommun har med EU-projektet MötesplatS Medborgare (MSM) som mål att öka det upplevda inflytandet bland kommunens medborgare. Bokenäset är det andra området där en platsanalys tas fram i samarbete med invånarna, för att ta reda på hur deras önskade framtid ser ut i hemorten. I en ny modell, där en lokal förening fungerar som remiss-instans för makthavarna i Uddevalla, blir Bokenäsets Framtid den förening, som blir Bokenäsets grund för detta nya sätt att arbeta med demokrati och påverkan lokalt.

Följaktligen har Lisa Åhlström, doktorand i arkitektur på Chalmers i Göteborg, arbetat dels med analysen som sådan, dels med metoder för att komma åt den inneboende kunskap om närmiljön som alla bär på. I öppna möten, workshops, intervjuer och besök på orten har frågor lyfts, kartor ritats och åsikter framförts. Dessa ligger sedan till grund för vad som tas upp i analysen. Det gör att en del saknas och annat kanske är överrepresenterat, men det ger en bild av vad invånarna själva ser som viktiga frågor inför framtiden.

Dessutom har kursen “Sustainable Development in a Local Context” vid Chalmers Arkitektur, bidragit med analys-, och idébitar som hjälpt till i arbetet. Studenternas analys av området har legat till grund för vilka frågor som ställts först, samt använts som arbetsmaterial. De studentprojekt som togs fram i samband med kursen handlade mest om centrala Uddevalla, men de projekt som rörde landsbygd, jordbruk eller på annat sätt kunde appliceras eller associeras till Bokenäset har också använts.

Parallellt med workshops har Lisa Åhlström genomfört djupintervjuer med sammanlagt nio Bokenäsingar, varav två utflyttade, som fått berätta vad som är viktigt för dem vad gäller Bokenäsets framtid. Dessutom har många och täta besök på Bokenäset resulterat i spontana samtal med samt kloka ord och starka åsikter från än fler Bokenäsingar.

Bokenäsets Framtid är föreningen som genom projektet MSM blir organ för Bokenäsets närdemokratiområde. Föreningen startade i samband av nyinvigningen av väg 161 år 2000, och har allt sedan bildandet drivit frågor som rör hela halvön Bokenäset. Man anser själva att man bidragit till att Bokenäset nu omtalas som ett sammanhållet område, sin storlek och sina olika delområden till trots. Denna samsyn har gjort det lättare för Bokenäsets Framtid att arbeta i det större sammanhang som en så stor kommundel blir. Man arbetar fortfarande med hjärtefrågan vägnätet, och då främst riksväg 161, som är områdets största genomfartsväg. Men utöver det arbetar man även med turism, events, ridvägar, utsiktsplatser, sevärdheter och annat som på olika sätt binder samman eller utvecklar Bokenäset som en attraktiv bygd att bo i eller besöka. Föreningens verksamhet beskrivs i stadgarna så här:

"Ta tillvara och utveckla Bokenäset för en hållbar utveckling, att skapa ökade möjligheter till arbete, boende, service och upplevelser, samt att värna bygdens intressen sett ur historiska, kulturella, sociala och miljömässiga perspektiv."

Samarbetet med projektet MSM och Uddevalla Kommun är på många sätt att formalisera det arbete som föreningen redan gör, samt att ge den en tydligare roll i området. Föreningen blir genom att vara närdemokratiområdets organ, officiell remissinstans för Uddevalla Kommun på Bokenäset, och har därmed också ett uttalat mandat att driva igenom sina egna frågor. Det blir upp till föreningen att avgöra vilka frågor som måste upp till kommunal nivå i Stadshuset och vilka frågor som kan lösas på plats på Bokenäset.

Arbetet med att ta fram den här analysen och Uddevalla Kommuns samarbete med föreningen Bokenäsets Framtid har bekräftat det man redan hoppades: Föreningen har skaffat sig en tydlig roll på Bokenäset som samlande organ för de frågor som rör området. Därtill har man sedan bildandet drivit sina egna frågor, och har framgångsrikt genomfört diverse projekt på ett sätt som går helt i linje med hur man hoppas att arbetet som närdemokratiområde ska fungera.

Bokenäsets Framtid är redan kopplat till LEADER Terra et Mare - ett annat EU-projekt, som går ut på landsbygdsutveckling i Västra Götaland. Terra et Mare-området består av landsbygden i kommunerna Uddevalla, Orust, Tjörn, Stenungsund, Kungälv, Öckerö samt Göteborgs Södra Skärgård. Som representant i Terra et Mare är Bokenäsets Framtid redan idag den förening man tar kontakt med, om man har en lysande idé kring Bokenäsets utveckling, som man vill söka pengar för.

LANDSKAP, LÄGE, SAMMANHANG

Ett näs är en halvö, och bohuskusten består av en hel rad halvöar, med vackra vikar och fjordar in emellan. Bokenäset ligger i en rad av näs längs kusten, och är Uddevallas koppling till Norra Bohuslän med dess speciella natur och utseende.

Bokenäset sträcker sig från mjukt rundade bohusklippor mot havet i väster, till jordbrukslandskap i inlandet, och till motorväg och Torps Köpstad i öster. Det är ett stort och varierat område, med många delområden som vart och ett har sin egen särart och identitet, men lyckas ändå vara ett sammanhållet område som innefattar hela halvön.

Med så mycket kust handlar förstås mycket om vattnet runt omkring, och fjordarna på båda sidor av halvön är ur naturskyddssynpunkt mycket värdefulla havsområden. Områden som omfattas av Natura 2000-nätverket (urval av områden baserade på EU-direktiv för att bevara natur) finns på båda sidor om Bokenäset.

Över huvud taget slås man av hur mycket som finns i denna landsbygd, när man tittar på kartor över just bevarandeintressen. Fornminnen och naturskydd trängs med kulturminnesmärken och sevärdheter. Lägger man kartorna ovanpå varandra blir det plötsligt svårt att se hur något nytt skulle kunna få plats på näset alls. Men här finns plats för ännu mer.
På somrarna fördubblar Bokenäset sin befolkning, då sommargästerna kommer. Enligt de helårsboende blir säsongerna så mycket tydligare på ett ställe som lockar sommargäster.

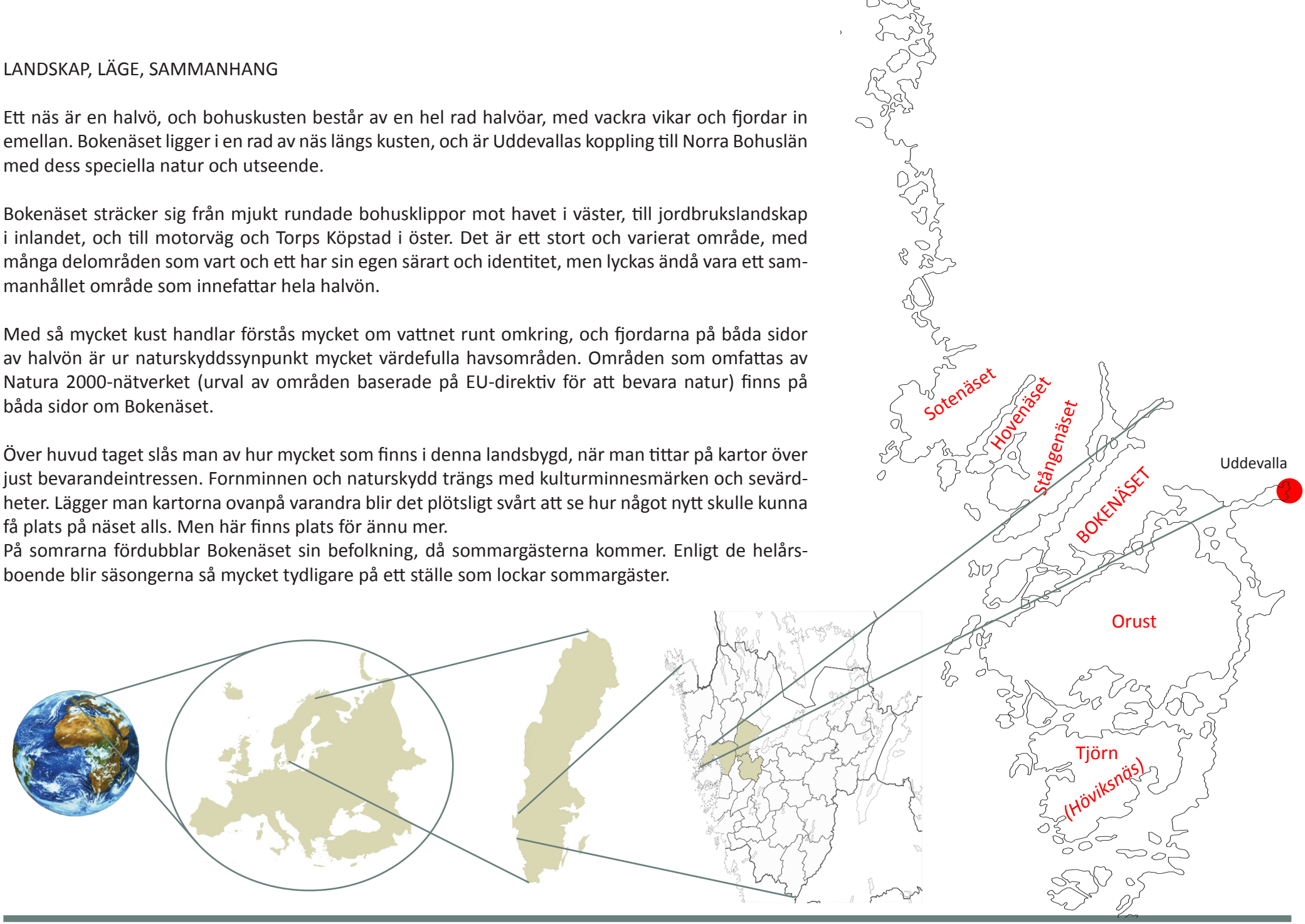

BOKENÄSET – EN KORT HISTORIK
Av Gunilla Karlsson - Bokenäs Hembygdsförening

“Bokenäset gör skäl för namnet. Rent geografiskt placerat mitt i hjärtat av vårt underbara Bohuslän. Ett näs omgivet av fjordar på båda sidor. På norra sidan Gullmarn, Sveriges riktigaste fjord, fantasifullt omtalad i gamla sägner, mot söder Koljefjorden, Borgiljefjorden, Kalvöfjorden och Hafstensfjorden. Ett näs, fortfarande bevuxet med vackra bokskogar, om än inte lika mycket som för några hundra år sedan, då man fällde bok och ek för skeppsbygge i Danmark och till guanofabriker i våra trakter. På stavar av bokträ ristade man för många hundra år sedan de första skrivtecknen, runor, därav ordet bokstav. Bokskogar finns än i dag i Svartedalen i Bokenäs, Hälle i Högås samt vid Gullmarsberg i Skredsvik, där stressade nutidsmänniskor kan finna stillhet och rekreation.

På Bokenäset finner man de flesta naturtyper, fjäll , berg, skogar, myrar, slätter, fjordar, hav, sjöar och klippor. Vill man dra till fjälls, finns Herrestadsfjället inom behändigt avstånd. Där finner man rekreation sommar som vinter. Bohusleden drar fram över fjället.

kyrkorna och klostret

Just när dessa rader skrivs, har våra gamla församlingar Skredsvik, Högås, Bokenäs och Dragsmark lagts ihop till en församling, *Bokenäsets församling*. Redan på 1300-talet omnämns Bokenäs kirkia (kyrka) i Biskop Eysteins Jordebog /Röde bog). På den tiden bodde prästerna på Örtorp i Dragsmark. 1672 blev Svenseröd i Bokenäs officiellt pastorsboställe. Vid mitten av 1200-talet grundades välkända Dragsmarks kloster, vars murar delvis än i dag finns kvar och som en sommardag varje år uppmärksammas genom Klosterfestivalen, då man bl. a. framför sägnen om Axel och Valborg i ord och ton. På 1200-talet genomfördes gudstjänsterna på latin. Så var det naturligtvis också i Bokenäs gamla kyrka från 1100-talet. Den gamla kyrkan är kanske den bäst bevarade av Bohusläns medeltidskyrkor med vapenhus, långhus, kor och absid. Varje sommar hålls musikgudstjänster, dop och bröllop och kyrkan är ett omtyckt utflyktsmål för turister från när och fjärran.

fornminnen

Den gamla kyrkan är placerad på en gammal kultplats. I närheten finns skålgropar och i berget bredvid ett långröse. På Bokenäset finns alla typer av megalitgravar: dös, gånggrift och hällkista. Nämnas bör Lane Härads största gravhög Granhögen och även några hällristningar finns i vårt område. Från början låg Bokenäset under vatten. Det som så småningom först stack upp ur havet var Lejdeberget, nu 148 m ö h. som kröner Bårödsfjäll. På väg uppför berget finns en stor jättegryta, som minst åtta skolelever gärna trängs i, vid utflykter till Lejdebergets topp. Även på väg upp mot den vackra

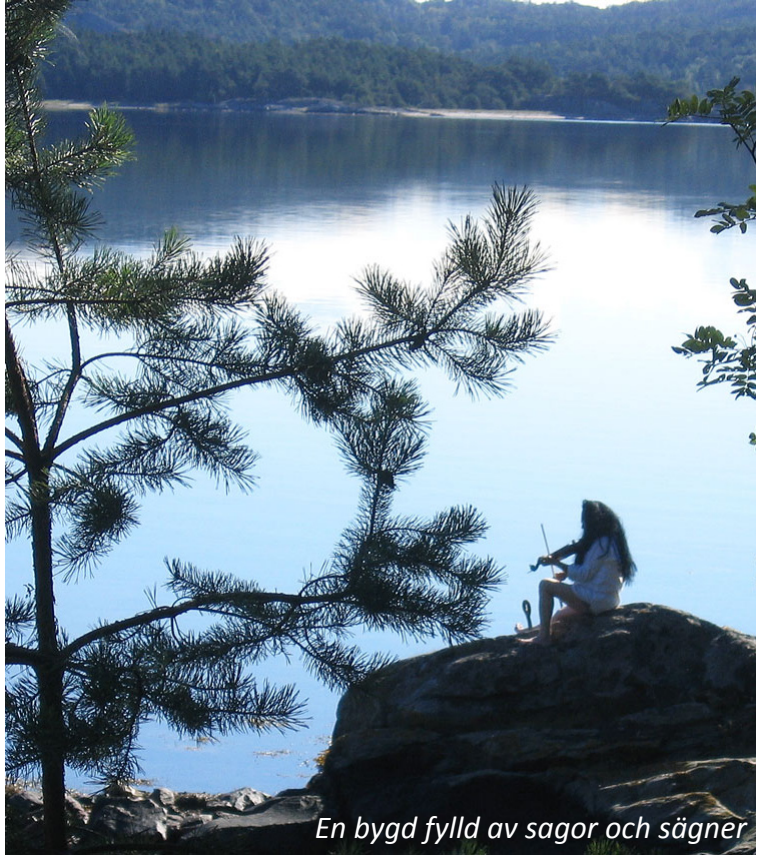
En bygd fylld av sagor och sägner

Axels sten

Hafstensklippan finns jättegrytor. Fantastisk utsikt kan beskådas från dessa berg, liksom från Smörkullen, högsta toppen i Blåbergets bergsparti, 134 m.ö.h. På Smörkullen tändes vårdkasar under ofredstider. Ett flertal fornborgar har funnits på näset. Två av dessa fornborgar, Borrås i Dragsmark och Börsås kulle i Skredsvik har undersökts och gett fynd från folkvandringstiden.

sill

näringsliv

Genom åren har man ägnat sig åt många olika utkomster. Närheten till havet har naturligt haft betydelse sedan begynnelsen när de första människorna kom paddlande i en ekstock och vikingarna var en naturlig del i Nordsjöländernas handelsgemenskap, men så sent som förra seklet ägnade sig fortfarande en del åt sjöfart och fiske. Så sent som 1931 är en skonert på 69 bt registrerad i Bokenäs. Transporter och fraktfart skedde med hjälp av jakter. Båtvarv har funnits på Bassholmen med mekanisk verkstad liksom båtvarv i Studseröd i Skredsvik med verksamhet fram till slutet av 1970-talet där man byggt fraktfartyg och fiskebåtar, Munkeby varv och Källvikenvarvet som lever vidare med våra tiders utveckling och med fortsatt nybyggnation. Husbehovsfisket har räddat matfrågan för många familjer. Sillperioder har vi haft, på gott och ont. I dess spår byggdes guanofabriker, bl.a. vid Cederslund, Gullmarsberg, Saltkällan där man också under en period försökte utvinna salt, kanske därav namnet. Byggnader från olje- och guanofabriken i Dragsmark finns ännu kvar.

Munkeby gruva

Många levde på jordbruk. De som hade mindre gårdar eller torpställen gjorde dagsverken på de stora gårdarna. Så gjorde också soldater och båtsmän. De som inte kunde leva på fiske och jordbruk arbetade som drängar och pigor på de stora gårdarna, bl.a. på de stora säterierna Gullmarsberg, Cederslund och Saltkällan. Fältherren Rutger von Ascheberg kom till Gullmarsberg på 1600-talet. Gullmarsberg finns kvar än i dag och har både utvändigt och invändigt restaurerats på ett stilenligt sätt.

Vid 1800-talets början fanns tegelbruk i drift vid Saltkällans säteri, Cederslund och Gullmarsberg. En del arbetade på Jordfalls tegelbruk som fanns i bruk ända till 1960-talet.

I Dragsmark bedrevs gruvdrift. I Munkeby gruvor bröts fältspat, kvarts och glimmer. Fältspat och kvarts användes till porslin och glastillverkning, glimmer till isoleringsmaterial, men det mesta exporterades.

Det fanns flera kvarnar i området, både väderkvarnar och stenkvarnar i bäckar. Rester av stenkvarnar finns fortfarande kvar. Kvarnar på 1900-talet fanns kvar i drift till slutet av 1900-talet, Hälle kvarn i Högås och Fossens kvarn. Ofta fanns mindre sågverk i anslutning till kvarnen.

Sockenhantverkare såsom skräddare och skomakare fanns också.

Om gästgiverier och krogar finns många berättelser. I Herrestad, Gunnarby(Rålanda), Berg och Sund, Oxevik, Örtorp och Storehogen. Under 1900-talets början fanns Orreviks pensionat och Kompassvikens gästgiveri. Det fanns lag på att det skulle finnas gästgiveri med 2 mils mellanrum. Det fanns också skjutstvång, vilket innebar att bönder utan ersättning skulle skjutsa med häst mellan gästgiverierna.

Namnskick, språkbruk och näringar förändras, nya sysselsättningar och yrken kommer till, inte minst genom digitala genombrottet. Istället för gästgiveri och pensionat finns numera i vårt område Konferens och SPA eller Resort och Conference.

Theodor Stalheim, född i Bokenäs på 1870-talet, var intresserad av fornforskning och dessutom kunnig i isländska och engelska språket. Han drog slutsatsen att Bokenäsdialekten var grunden för det skandinaviska skriftspråket. Stalheim skrev Sagogudarnas land, där sagogestalterna var verkliga personer som haft sin hemvist på platser på Bokenäset. Sålunda hade Oden sin hemvist på gården Bjällanda och Åsgård låg på Åsen i Högås.

Jordbruket sköts på ett annat sätt nu. Ingen mjölkproduktion men väl köttproduktion och kravväxtodling, på en del gårdar ekologiskt framställt. Varv finns kvar, men det är andra slag av båtar och det är vinterförvaring och skötsel av fritidsbåtar. Hantverkare med skilda specialiteter förfärdigar med sina händer modernt hantverk, men många vårdar och arbetar efter gamla tekniker.

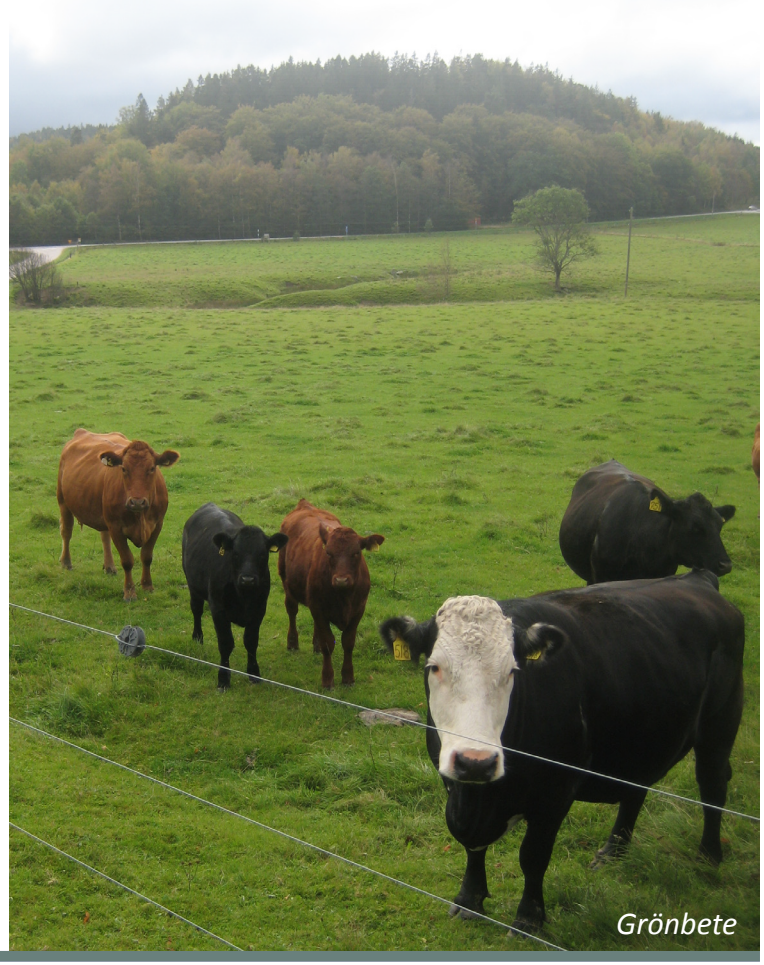

Grönbete

turism

Från slutet av 1930-talet började badgästerna anlända till pensionaten. Man hyrde stugor och rum hos bönderna och så småningom byggde man egna sommarstugor. Turismen har stor betydelse för vår bygd och vi hoppas på fortsatt varsam utveckling. Det kommer säkert att ske, men kommunikationerna måste förbättras. Vi måste också satsa på vår främsta resurs, ungdomarna. Vi måste inspirera och hjälpa dem att våga satsa på nya idéer och hoppas att de också kan föra vårt kulturarv vidare.

Vi har mycket att erbjuda i vår bygd, vacker, spännande natur, närodlad föda, hantverk och många slag av upplevelser. Sådant som i all tid funnits i vår bygd och som ortsbor och inflyttade tillsammans med alla aktiva föreningar utvecklar efter den tid vi nu lever i. Bokenäset är en attraktiv bygd med fantastiska möjligheter till utveckling.

Kom ut till stränderna de ödsligt sköna… diktade Evert Taube en gång i Inbjudan till Bohuslän. En bättre inbjudan till Bokenäset kan knappast göras. Välkomna!”

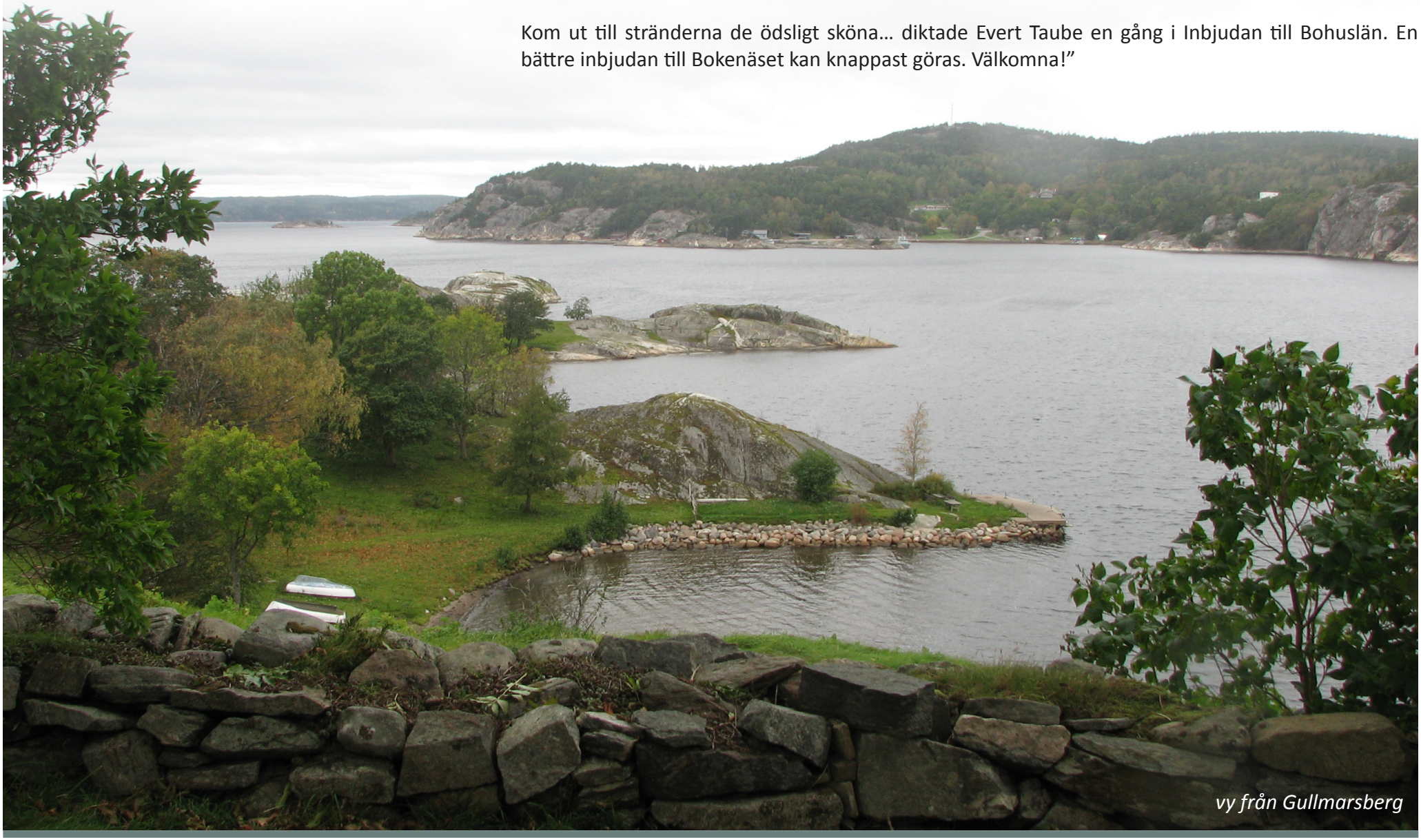

vy från Gullmarsberg

OMRÅDEN

Den enklaste och mest naturliga indelningen av Bokenäset i delområden, blir enligt de gamla församlingarnas gränser. Halvön bestod fram till årsskiftet 2009/10 av inte mindre än fem kyrkoförsamlingar: Skredsvik, Herrestad, Högås, Bokenäs och Dragsmark. De har nu slagits ihop till Bokenäsets församling. De gamla församlingarnas gränser är dock den mest vedertagna uppdelningen av området, och det är till dessa områdesnamn bokenäsingarna hänvisar när de orienterar sig eller beskriver sin halvö.

Dragsmark längst ut på näset har fått sitt namn efter den vik, som nästan skär av spetsen från resten av halvön, och nästan gör Dragsmark till en egen ö. Över denna tunna landtunga drogs båtar över land, för att undvika att behöva åka runt spetsen, ut på öppnare vatten. Här ligger också ruinerna efter medeltida Dragsmarks kloster.

Bokenäs är det största av delområdena, och har byn Bokenäs, längs väg 161 som sin tätort. Inom detta område ryms många sorters natur, med kust både mot Gullmarsfjorden i norr och mot Havsstensfjorden i söder, med jordbruksmark där emellan och med vägen, och byn i mitten. Med Bokenäs skola, den gamla och nya kyrkan, församlingshem och bygdegård utgör byn ett tydligt, om än litet, centrum.

Skredsvik i nordost är också namnet på både område och tätort. Fram till 1980-talet hade Skredsvik både polisstation, skola, post och två närbutiker. Idag har alla dessa verksamheter flyttat, och skolbyggnaden används idag av Skredsviks Samhällsförening som Bygdens Hus. Området sträcker sig längs med Gullmarsfjorden, och vidare in över E6an i öster. Motorvägen har dock angivits som gräns för området Bokenäset i den här skriften.

Högås och Herrestad delar på kuststräckan söderut.
I Högås ligger Rotviksbro i korsningen mellan väg 161 och väg 160. Här ligger halvöns största matvaru-butik - "Rotan" - som av många anses "ha allt". Här ska också byggas äldreboende och daghem, och korsningen förväntas bli något av en ny tätort i området.

Herrestad är större än den del som råkar ligga ute på halvön, och fortsätter, precis som Skredsvik, en bit inåt landet öster om E6. Det gör att köpstaden Torp ligger i Herrestad. Torp är ett centrum för mycket handel och mycket kommunikation, och åker du från Bokenäset måste du byta buss här för att komma in till centrala Uddevalla.

Dragsmarks klosterruin

Bokenäs gamla kyrka

Skredsviks kyrka

Granhoge Hög i Högås

Torp Köpcentrum Herrestad

Ett problem med området som analyseras är att E6an utgör en så tydlig gräns österut. Både Skredsvik och Herrestad fortsätter en bit in i landet, innanför motorvägen. De som bor öster om E6 säger själva att de bor i ett mellanrum, och känner sig lite bortglömda då de hamnar utanför halvön.

NATUR

Det är naturen som är Bokenäsets största attraktion. Skillnaderna mellan kust och inland, land och hav, skog och öppna landskap gör området till en varierad och spännande landsbygd där många kan hitta mycket. Flera områden inom Bokenäset har också blivit naturskyddsområden.

Nästan alla som intervjuats i samband med denna analys har börjat med naturen när de ombetts beskriva sitt Bokenäset. Men de pratar om väldigt olika sorters natur. Medan en pratar om älgjakt, vill någon annan prata om fågelskådning. Mjuka bohusländska granitklippor säger en, medan en annan beskriver den trolska skogen. En tredje pratar om hur viktigt det är att kulturlandskapet inte växer igen och hur man ska värna om jordbruksbygden.

På Bokenäset har det bott människor i tusentals år och bygden berättar sin historia, inte bara med de spår som människorna lämnat efter sig i gravsättningar och resta stenar. Naturen själv berättar om tiden då isen täckte landet, hur klipporna blev hyvlade släta, hur stenar flyttades och jättegrytor skapades när isen drog sig undan. Hela halvöns form blir en historia när någon som kan tyda tidens tecken får berätta.

"Det är en sägenomspunnen bygd vi bor i! (...) Det är egentligen i Dragsmark som de flesta av de här grejerna finns. För där finns ett stort berg till exempel, Skolberget, och där fanns en drake. Och han fick fly när kyrkklockorna ringde, för då blev han rädd. Och han låg där och ruvade på en silverskatt"
- kvinna 67

Många nämner Gullmarsfjorden, eller kort och gott Gullmarn, Bokenäsets norra vattengräns. Gullmarn är Sveriges enda så kallade tröskelfjord. Det innebär att vattnet delvis stannar innanför "tröskeln" på bottnen, och det har givit Gullmarn ett delvis unikt växt- och djurliv under ytan. Här har även valar av olika slag varit på besök. Gullmarn är skyddad enligt EUs bestämmelser i Natura2000.

Bokenäsets natur är dock fotograferad, insamlad, dokumenterad och beskriven på väldigt många ställen, och bevarad och skyddad därefter. Så det som finns kvar att säga är väl just att det är naturen, och naturens samspel med kulturlandskapet som gör Bokenäset till vad det är. Och alla tillfrågade är överens om att det måste fortsätta vara Bokenäsets största attraktion och resurs.

ATT BO OCH LEVA PÅ BOKENÄSET

Att bo på Bokenäset är ett medvetet val, och de som bor här är stolta över sin plats på jorden. Bokenäset är ingenstans man råkar hamna, även om flera "blir kvar" i flera generationer. Man väljer att stanna för områdets skull.

"Jag tycker detta är paradiset på jorden Här är ju så vackert. Vi har hav och sjö och berg och ängar och.. Ja, du ser väl?" - kvinna 67

Alla som tillfrågats har beskrivit Bokenäset som en plats de valt att bo på. Att bo på landet är något annat än att bo i staden.

"Ja, det är ju det här med landsbygden, att man har ett annat utbud. Tar man Göteborg till exempel, så har du väldigt bra med opera, du har teater… Du har väldigt många saker som du inte kan ha i ett litet samhälle, men då har vi mycket annat som väger upp det. En väldigt teaterintresserad människa som vill ha mycket sådan kultur och den biten… De kanske inte bosätter sig här. Då kanske man snarare vill ha naturen eller vill ha en liten gård med några hästar, och har det intresset i stället… Och mannen i familjen kanske har en fyrhjuling och åker runt med i skogen och så… Ja, det är liksom lite annorlunda med intresset här." - man 40

Det är dock inte alla som har möjlighet att välja Bokenäset, även om intresset finns. Många, även de som redan bor på Bokenäset, har påtalat den begränsning landsbygden har idag. Bilberoende, bara villor och gårdar, långa avstånd... Vad gör de som vill klara sig utan bil? De som inte har råd med ett hus?

"Föräldrar styckar av sina tomter för att barnen, när de blivit vuxna och skaffar familj, flyttar hem till landsbygden. Det är svårt med tomter och det är ju så dyrt att bygga, så det är få förunnat att kunna göra så ändå. Nej, om man kunde få till något slags mellanting? Bo billigt på landet. Det vore bra." - man ca 65

Lägenheter, hyresrätter och möjligheten att hyra ut oanvända rum i stora hus har många tillfrågade presenterat som en idé för framtiden. Det handlar inte bara om återvändande landsbygdsbor, utan också om möjligheten för fler människor, som inte har råd idag, att kunna välja landsbygden. Att prata om invandrare och integration på Bokenäset blir i det närmaste absurt idag.

STATISTIK

Antal invånare över 16 år **4 188**
varav förvärvsarbetande: 83,5 %

Antal barn under 16 **1 055**
- andel av befolkning 25 %

siffror från SCB 2008 gällande valkretsarna Bokenäset västra, Bokenäset östra, Berg västra, Berg östra samt Skredsvik.

Antal företag **355**
- varav 11 företag med fler än 10 anställda

enligt Uddevalla Kommuns egna siffror.

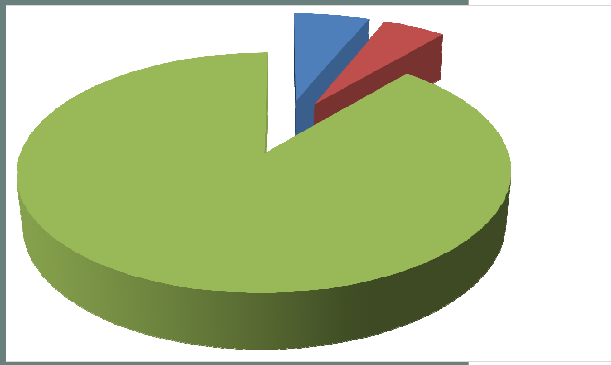

“Vill man se invandrare på Bokenäset idag får man gå till pizzerian” - man 40

Och de får plats. Invånarna vill att Bokenäset ska växa, och då inte bara med sommarstugor.

“Vi pratar om att det behöver byggas flerbostadshus, lägenheter och bostäder alltså, för att det behövs. Absolut. Dels för unga vuxna som vill komma tillbaka till landet. För här ute på Bokenäset finns ju allting. Man kan åka in till ”pulsen” när man behöver det, men annars finns allt här ute. Och sedan för den som inte orkar ha kvar sitt hus längre. Man behöver inte vara skruttig och gammal, utan man kan ha blivit ensam och man behöver inte sitta här med 300 kvadrat själv. Det kan ha blivit övermäktigt. Och då ska det finnas något likvärdigt boende. Det som är svårt är delvis att hitta tomter, och det är ett problem” - kvinna ca 55

Halvön är, trots mycket spridd bebyggelse, ganska tydligt indelad i mindre bostadsområden, och det är tydligt att sommarbostäderna framför allt har grupperat sig utmed norra sidan och Gullmarn. Tillfälliga gäster besöker sydspetsen och sydsidan. Många har velat bygga om sina sommarhus till permanentboende, men har på norra sidan stött på en märklig paradox i lagstiftning och regler. Då Gullmarsfjorden är skyddad enligt Natura2000 får ingenting byggas som släpper ut minsta lilla i fjorden, vare sig under byggnation eller drift. Det är förstås bra, men innebär i praktiken att man inte kan förbättra saker som fungerar dåligt. En sommarstuga som släpper ut hushållsavloppet i havet kan inte byggas om för att ta hand om avfallet, då man riskerar att göra någon form av utsläpp under byggets gång. Man får inte heller bygga om med syftet att släppa ut mindre, då det fortfarande innebär mer än ingenting alls... Det finns förstås olika för- och nackdelar med att sommargäster blir bofasta i sina stugor, men att det ska falla på en paradoxal regel har retat de sommargäster som tillfrågats.

“Det är idioti! Ja, jag vill bo på Bokenäset, men jag kan ju inte bo i den där stugan året om. Bygga om får jag inte, och nåt kommunalt avlopp kommer vi väl aldrig att få där borta, så vi blir ju liksom fast i en märklig situation där vi har ett hus vi inte kan bo i på vintern. Så jag sitter väl kvar i stan och surar i min lägenhet ett tag till kan jag tro!” - man ca 70

Om några sommargäster skulle bli bofasta, skulle man automatiskt blanda helårsboende och sommarboende i samma område. Detta är något som flera bofasta önskar sig mer av. Dels för att stugområdena blir så öde på vintern, dels också för att det skulle kunna förtäta de små centrumbildningar som finns på halvön, om sommargästerna, tillsammans med nya inflyttande till framtida lägenheter kan tänka sig att flytta in “till byn”.

De senaste åren har nya bostadsområden växt upp, framför allt längs Herrestads kustremsa. Längs med det komunala vatten- och avloppssystem som är draget fram till Rotviksbro planeras även fler bostäder i framtiden. Det är en välkommen förändring. Så här säger en man i Rotviksbro:

"Om femton år kommer det nog säkert en 300 nya hushåll här. Och redan… ja 150 hushåll mer kommer vi nog att ha redan om fem år. Det blir som ett samhälle här ute, för bergen kommer att bebyggas här." - man 40

Man ser det som en naturlig följd av ny bebyggelse att även servicen kommer att tvingas bygga ut, och nya bostäder är därför en möjlighet för hela bygden.

En stor skillnad i boendet idag jämfört med för bara några decennier sedan, är att många äger mark utan att bruka den. Man flyttar till en plats "med utsikt över landskapet", snarare än att man flyttar in som en del i landskapet. Bostadshus vänder sig idag mot utsikterna i stället för mot ägorna och åkrarna. Det gör också att naturen förändras. Med färre små jordbruk och färre betesdjur växer Bokenäset igen, sakta men säkert. Det finns därför en enorm inneboende potential i de marker som ägs av rena boendehushåll, men som inte brukas. Att blanda boende med annan verksamhet, är inte bara ett nytt koncept inne i städer, utan skulle också kunna vara det på landsbygden, om jordbruk och boende på ett mer aktivt sätt skulle kunna hjälpa varandra. Betesdjur i de nya bofastas utsiktslandskap? Brukad jord mellan villorna? Eller som en del i en framtid där vi odlar en del av vår egen mat? Då kan även villaträdgårdar användas som små odlingskollektiv.

Orrviken

Uddevalla,Walkesborg

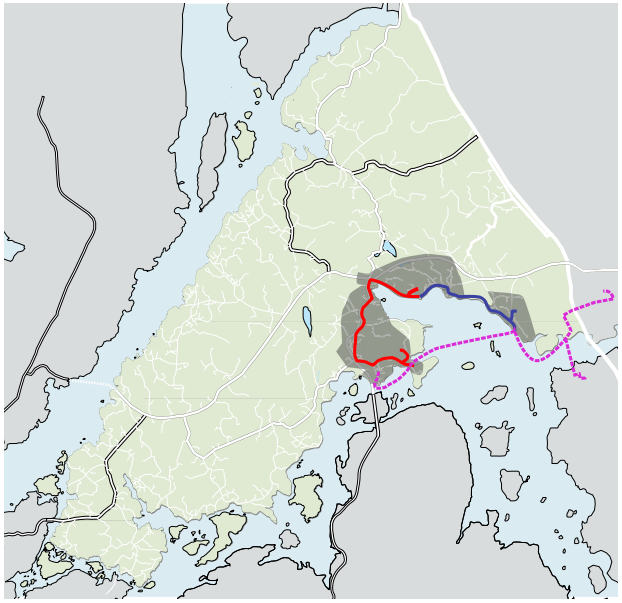

Område som har eller kommer att få kommunalt avlopp
Avloppssystem som används i dagsläget
Pågående arbete med avloppsystemet
Planerad forstsätting på avloppssystemet

"Det är ju förstås idealet om alla kunde odla sitt eget, men jag tror det är för långt dit än. Men koloniträdgårdar, tror jag, som nu oftast ligger inne i stan, de skulle kunna byggas här ute. Kolonilotter ute på Dragsmark alltså - det skulle kunna bli ett mellanting mellan en sommarstuga vid havet och ett trädgårdsland. Det tror jag skulle funka!" - man ca 60

En annan viktig fråga när man pratar om nybyggnation är förstås vatten och avlopp (VA). Större delen av Bokenäset har inte tillgång till det kommunala nätet, utan har egna lösningar. På flera ställen har man därför vågat prova nya system med dammar i anlagda små reningsvåtmarker, och torra toalettlösningar är vanligt. Här finns en chans för Bokenäset att bli nästan en experimentverkstad för nya, miljövänliga lösningar för hantering av hushållsavfall. Flera små privata experiment finns redan, och fler artificiella våtmarker, fekalier som värmebränsle och andra lösningar skulle kunna locka experimentlusta kring bärkraftigt och ekologiskt byggande till bygden. Natura 2000-reglerna kring kusterna, som förbjuder alla former av utsläpp, skulle kunna ses som en kreativ utmaning för bygden, snarare än som det hinder de ofta upplevs som idag.

Den koppling som finns till det kommunala VA-nätet går längs sydkusten fram mot Rotviksbro. I skrivande stund förlängs också VA-nätet i sydöst fram till Rotviksbro och sedan upp till bostadsområdena norr om väg 161 där. Den byggnationen beräknas vara klar under 2011. Uddevalla för diskussioner med både Munkedal och Orust om att koppla sig till deras VA-nät.

Men det spelar inte så stor roll vad man bygger för bostäder på Bokenäset i framtiden om man inte samtidigt funderar på hur man ska ta sig dit. Bokenäsborna är idag mycket bilberoende, och trots många bussturer längs väg 161 räcker det inte för att man ska kunna bo här utan bil. Alla som tillfrågats är överens om att bilen är en absolut nödvändighet här. Därför skulle byggande av flerbostadshus i de tätorter halvön har kunna ge underlag för en annan sorts kollektivtrafik. Och fungerande kollektivtrafik är en nyckel till hur halvön ska växa.

"Vi har ju ingen möjlighet att ta oss mellan olika platser på halvön om vi inte har bil. Och vi gamla, ska vi åka taxi mellan varandra då? Nej, då flyttar man ju till slut till stan, fastän man inte vill kanske. Fast jag skulle nog bo kvar här så länge jag kunde ändå. Det är ju mitt hemma. Men samtidigt kan vi ju inte ha kollektivtrafik som i stan här, men man kanske kan hitta nån sån där minibuss- eller taxilösning som funkar här och var, eller på något sätt hitta på nåt så att vi kan hänga ihop utan bilar vi här ute" - kvinna ca 70

Så i en framtid, där bilanvändandet måste minskas för planetens skull, har Bokenäset samma problem som mycket av Sveriges övriga landsbygdsområden. Om bilen ska finnas kvar måste nya miljövänliga drivmedel komma till. Men hur det än blir med bilen, är kollektivtrafik en bra idé. Då pendlar vi åtminstone tillsammans. Det är också viktigt att framtidens kollektivtrafik är flexibel och tillgodoser olika behov av samåkning.

"Men att det går så många bussar är ju inte heller bara bra. De är ju halvtomma för det mesta, så varför kan vi inte åka kollektivt i mindre bilar än feta bussar också?" - man ca 30

Idag pendlar man ofta mellan olika arbetsmarknader. Läget mellan Uddevalla och Lysekil ger Bokenäset direkt tillgång till två större marknader, men med direktbuss till Göteborg och närheten till hela fyrstad (Uddevalla, Lysekil, Vänersborg och Trollhättan) finns även fler möjligheter. Idag pendlar dock de flesta med bil, och som på så många andra håll, ser man på landsbygden inte någon naturlig ersättare till den frihet som den egna bilen ger. Att samordna bil och buss bättre borde därför vara en god idé.

"Jag kan ju inte ta bussen om jag inte kan ställa ifrån mig bilen nere vid 161an. Pendelparkeringar behövs på fler ställen" - man ca 60

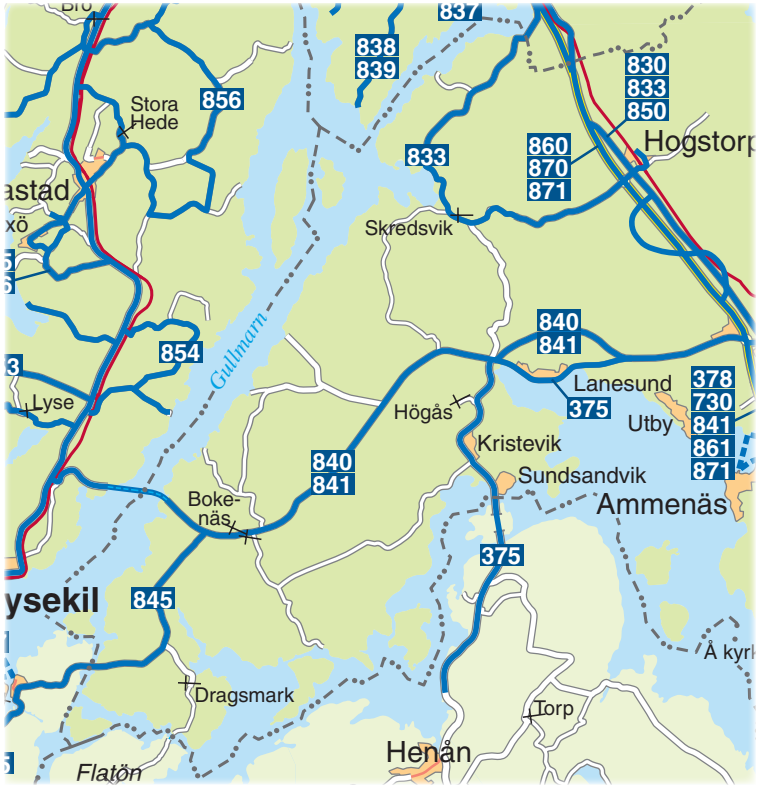

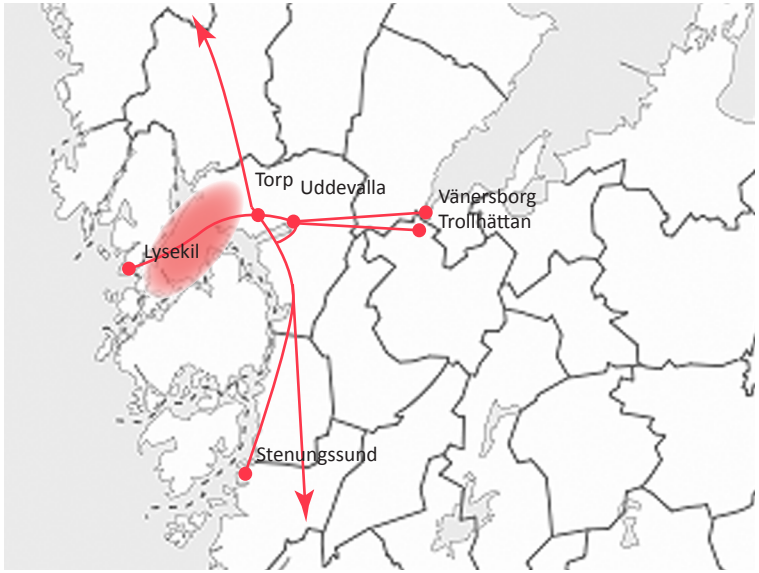

Från mindre till stort pendlingsläge - Fyrstad - Göteborg - Skandinavien

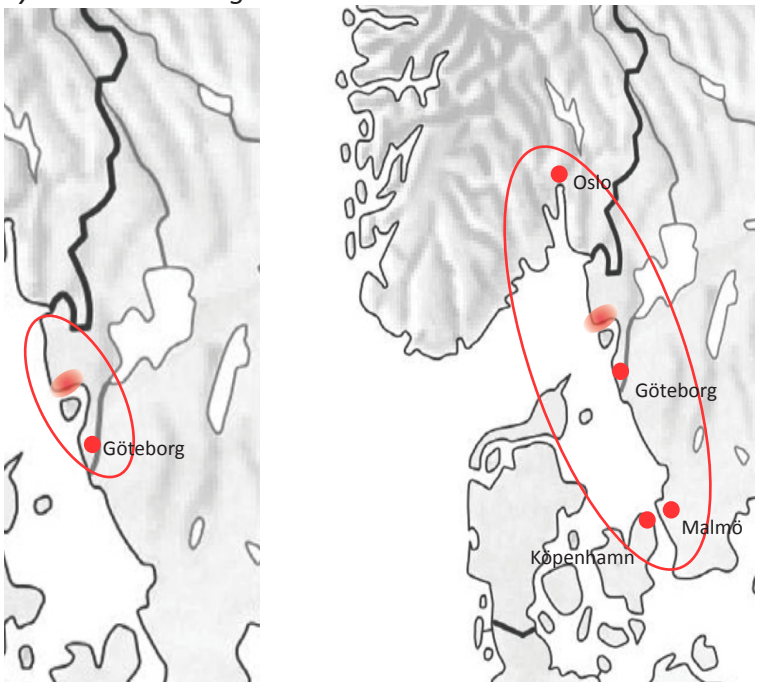

"Jag har turen att bo på promenadavstånd till 161an. Så att jag har 14 kommunikationer ner till Göteborg om dygnet" - man ca 50

På halvön väljer man också att bo, om man kan hålla verksamheten hemma. Det finns många mindre företag i området, inom väldigt många branscher, som tillåter ägarna att bo och verka på en och samma plats. Små industriområden har växt upp kring mindre företag, och pendling och kommunikation handlar då om kortare sträckor eller privata resor. Resorna inom halvön sker nästan uteslutande med bil, och när frågan kommer upp funderar flera över cykelmöjligheter. Ingen vill cykla längs med de stora vägarna över halvön, då trafiken ofta är tätare och tyngre än vad vägarna verkar dimensionerade för. Bokenäsets Framtid driver ett arbete kring ridvägar, som ska ställas i ordning och kartläggas, men ska halvön då vara trafikerad av endast hästar eller bilar? En inventering borde därför göras av cykelbara vägar på Bokenäset, och av var de otrygga sträckorna hindrar från att välja cykel.

Då Bokenäset till allra största delen består av landsbygd, blir avstånden stora och behovet av en fungerande kollektivtrafik är förstås stort. Särskilt i perspektivet att vi behöver minska bilberoendet! Dock är det främst de större vägarna som har ordinarie busslinjer, som vanligt beräknat hos Västtrafik enligt efterfrågan, och alla förstår att de minsta vägarna inte kan trafikeras av bussar alltför ofta om trafiken ska vara lönsam eller effektiv. Där har Bokenäset i stället möjlighet att nyttja det Västtrafik kallar "kompletteringstrafik", men som håller på att utvecklas till "närtrafik" - ett mer utbyggt system som redan finns i de flesta västsvenska kommuner.

"I Närtrafiken talar du helt enkelt om när du ska resa, så skickar vi ett fordon att hämta dig. Är det fler som ska åt samma håll samordnar vi resan, utan att du behöver tänka på det. För dig blir det lika billigt som en vanlig resa i kollektivtrafiken." - från Västtrafiks informationsmaterial

Idag fungerar det redan i praktiken så, och det är Taxi Väst som kör dig när du ringer efter dem. Vid vissa tider kan du alltså i olika landsbygdsområden ringa efter en taxi, som kör dig in till Uddevalla centrum för 20 kronor, eller priset för två kuponger i kollektivtrafiken. Närtrafiken vänder sig i första hand till "dagledigа" - alltså ungdomar och pensionärer - men det är inte alltför många som har vetat om att detta finns. Men exempelvis i Skredsvik används systemet flitigt och fungerar bra.

Om man åker de ordinarie busslinjerna kommer man idag inte självklart in till Uddevalla centrum, utan måste i så fall byta i Torp. Bara en busslinje går direkt. Därför anser många att det är lättare att sätta sig på en direktbuss till Göteborg, och Uddevalla ligger märkligt långt från Bokenäset i tanken.

Dessutom beror mycket på hur långt man har till väg 161, som är huvudväg för den mesta kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken skulle därför vara en möjlighet att knyta landsbygden bättre till staden.

"Vi är i Göteborg på en timme, och bussen går en gång i timmen. Det är ju fantastiskt egentligen. Men det är klart det är underligt att det är svårare att ta sig in till Uddevalla. Det gör att vi på sätt och vis hamnar närmare Lysekil och till och med närmare Göteborg än Uddevalla" - kvinna 55

Under ett av Chalmersstudenternas första besök på Bokenäset bjöds på en båttur i Havstensfjorden. Studenterna fick höra om kopplingen till havet och känna salta stänk. Kopplingen mellan Bokenäset och vattnet blev väldigt tydlig. Senare kommenterade dock en av studenterna att vattnet och båtarna verkar vara till för fritiden medan vägarna och bilarna hör till vardagen.

Lysekilsfärjan

"Den enda färja som finns går till Lysekil. Det är konstigt, för vattenvägen går ju liksom överallt"
- chalmersstudent

Så småningom tog också ett av studentprojekten upp detta i ett förslag kring ett nytt resecentrum inne i Uddevalla, dit man också knöt en färjelinje. Då studentprojekten presenterades i Uddevalla hördes en kommentar kring detta projekt som skulle kunna vara intressant för Bokenäset:

"Det borde gå att räkna på hur en liten snabbfärja kunde funka inifrån stan och ända ut i havsbandet egentligen..." - manlig besökare på utställningen av studentprojekten

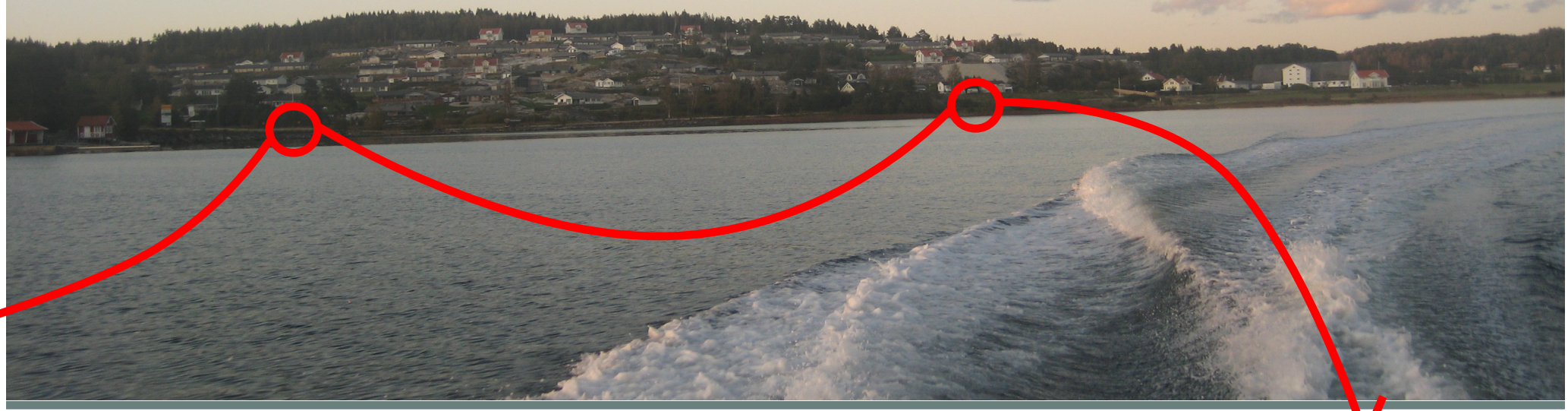

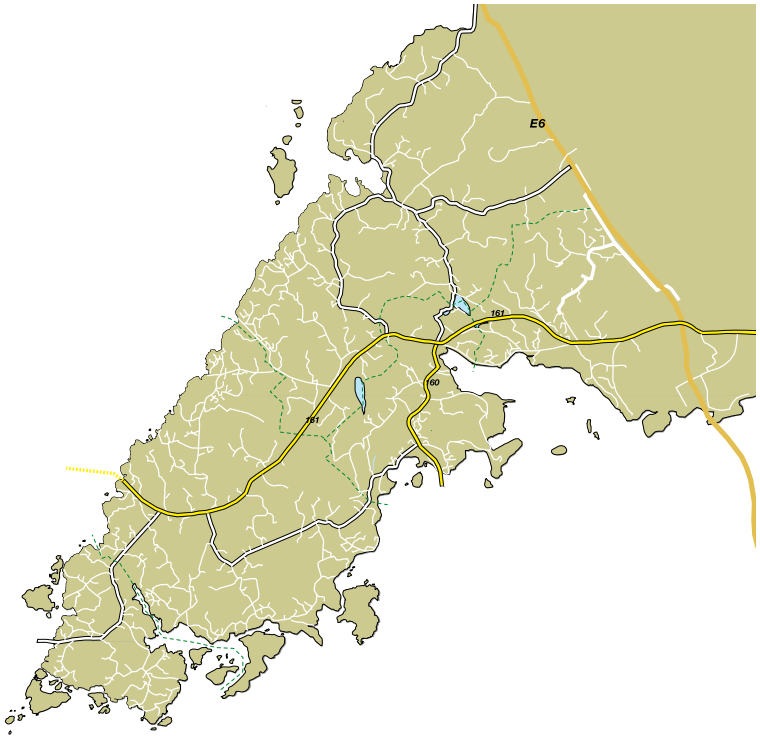

VÄGAR - särskilt 161an

Det var i samband med invigningen av “den nya vägen” som föreningen Bokenäsets Framtid bildades. Den nya vägen innebär sträckningen från E6an fram till Rotviksbro, som breddades och uppgraderades så att den stod färdig 2000. Nu väntar Bokenäset på att resten av vägen till Lysekil ska bli lika fin som den första delen. Det blev allt mer akut när raset på E6an vid Småröd i Munkedal år 2006 skedde. Då blev 161an ersättningsväg för all den tunga trafik som annars går på E6. Redan innan detta finns beräkningar på att det kör 15 000 bilar per dygn på den här vägen, och då detta medelvärde beräknas på hela året, så är det lätt att förstå att det är tyngre belastning om sommaren.

Det är vägen som de allra flesta nämner allra först, och som störst problem, när man pratar om brister och fel, eller önskningar inför framtiden. Det är den stora frågan för området, då vägen både är livsnerv och förutsättning för livet på stora delar av Bokenäset. Många har understrukit att det är ett rent under att det inte sker fler olyckor än vad det gör på den hårt belastade riksvägen. Flera har också påpekat att det verkar som om man måste vänta på en svår olycka för att något ska påskyndas i prioriteringsordningarna.

Bokenäsets Framtid har arbetat med Vägen som något av en huvudfråga för föreningen, då det var i samband av invigningen av vägens upprustning genom Herrestadsområdet som man startade sin verksamhet. Vid styrelsemötet i december 2009 kunde man glatt rapportera att 161:ans upprustning nu ligger först i prioriteringsordningen i hela Västra Götaland, och man hyser gott hopp om att vägen till slut ska få sig en välbehövlig upprustning. Bokenäsets Framtid har en aktiv roll i att se till att olika berörda parter kan kopplas samman exempelvis för att kunna samordna finansiering av projektet från flera håll.

På väg till och från Hafstens Camping

Väg 161 är därför ett utmärkt exempel på hur ett närdemokratiområde kan fungera även i frågor, som egentligen ligger utanför deras egen möjligheter till genomförande. Man får i stället något av en projektledarroll, lite i skymundan, och ser till att frågor som handlar om just deras närområde inte glöms eller prioriteras bort.

En annan väg som diskuteras mycket är vägen fram till och förbi Hafstens camping längs sydkusten. Just på grund av campingen åker ganska många stora fordon, husbilar och personbilar med husvagn, här, men vägen är knappt bred nog för ett vanligt möte. Kanske blir det nästa väg som Bokenäsets Framtid kan hjälpa till att få en förändring av?

Bokenäsborna försörjer sig på många vis. Det traditionella jordbruket finns det få rester av, till skillnad från hur det var för ett halvt sekel sedan, då nästan alla som bodde här brukade marken omkring sig, i liten eller större skala.

"När jag gick i skolan, då var det så att alla i min klass… Eller nästan alla, för det var en pojke vars pappa körde mjölkbilen, men annars, så hade man alltså, litet eller stort, någon form av jordbruk"
- kvinna 67

I stället är det stora, men få gårdar som står för jordbruket idag, med några få undantag. Många har dock funderingar kring hur framtidens jordbruk ska se ut, och det kan sägas vara extra aktuellt på just Bokenäset där gården Bjällansås är spindeln i nätet för Gröna Gårdar - ett nätverk av köttproducerande gårdar, som garanterar att djuren helt och hållet är uppfödda på gräsbete. På Bokenäset finns också exempel på några små, egna gårdar, som genom utbyten i nätverk försöker göra det egna hushållet så självförsörjande som möjligt.

Gräsbete på Gröna Gårdar

Den nya tidens verksamheter och företag på Bokenäset är dock något annat än både jordbruk och gruvdrift och guanofabriker, som nämndes i historikkapitlet. Flera egna företagare använder halvöns strategiska läge och vackra natur för nya och gamla affärsidéer kring turism och event.
En av dessa nya entreprenörer är tidigare motocrossvärldsmästaren, tillika ordförande i Bokenästes Framtid, Martin Dygd som driver Bokenäsets Motorpark, där vem som helst kan komma och prova att köra motorcross - med eldrivna motorcyklar. Mycket på grund av sin verksamhet har Martin blivit en av dem som visar på att el kan vara framtidens drivmedel. Än så länge saknas infrastrukturen (kablar behöver dras och laddstationer installeras), men om den väl byggs ut har Uddevalla stora möjligheter att visa hur framtiden kan se ut, med Bokenäset som förebild.

Turism är en viktig del av näringsverksamheten på Bokenäset. Befolkningen nästan fördubblas under sommarhalvåret, och framför allt längs halvöns södra halva kan tillfälliga besökare bo på camping, hotell eller vandrarhem, gå på spa, hålla konferens, gå på kurs, åka båt... Ja, allt man kan önska sig av Bohuskusten. Enligt många är det turistindustrin som är framtidens affärsområde för bygden.

Bokenäsets Motorpark

Men alla håller inte på med turism eller jordbruk. Många egna företagare har kontor hemma och jobbar på distans, de dagar de inte pendlar till en stad. Alternativt arbetar man i en av många mindre industrier eller verkstäder som finns på Bokenäset, hemma i en utbyggnad, eller i ett av de små

industriområden som kan växa upp kring en verkstad eller kontorsbyggnad. Jan Carlsson, bonde på Bokenäset, anser att dessa små industriområden bör utvecklas:

Småindustri

”Man bör skala ner på saker i stället för idag, då man gör tvärtemot. […] Varför inte små industriområden ute på landsbygden? Av den anledningen att det finns väldigt massa människor som bygger ett litet kontor, en verkstad och så vidare på sin tomt nu. Och det blir ju väldigt svårt att sälja den egendomen sen. [...] Det är svårt att hitta en köpare av dels bostad och dels verksamhet. Det är ju mycket lättare att använda och sälja de här delarna var för sig. Säg att det är fem, tio verksamheter ihop - Det behöver inte vara mer än så. Det blir ju mycket trevligare för de som jobbar där. Och så tar man vara på resurserna lokalt bättre också.”

Ytterligare människor arbetar förstås i servicesektorn, men mycket har försvunnit från Bokenäset de senaste två decennierna. Skolor, affärer, vård, polis har flyttat från halvön och in till staden. Skolan i Bokenäs, affären, pizzerian och bensinmacken i Rotviksbro tillhör det lilla utbud som finns kvar. Dock är ett äldreboende och en förskola i Rotviksbro på gång, och många menar att servicen måste börja flytta tillbaka till landsbygden för att möta framtidens krav:

Bokenäs skola

“Visst, många flyttar till städerna, men många flyttar därifrån också! Och har man väl flyttat till landet så vill man ju bo kvar! Så landsbygden kommer att växa igen. Så måste det bli helt enkelt. Jag är inte orolig. Allt kommer tillbaka!” - man ca 50

Föreningslivet och engagemanget är starkt på Bokenäset. Mycket av den aktivitet bygden erbjuder har en förening och engagerade eldsjälar bakom sig. Arbetet med den här analysen, och samarbetet med Bokenäsets Framtid, har varit ett bra sätt att komma i kontakt med flera av dessa föreningar. Bokenäsets Framtid är något av en samlingsförening, där styrelsens ledamöter kommer från olika delar av halvön, och också är medlemmar i andra föreningar.

Landsbygden bygger mycket på de eldsjälar som arbetar för sin egen plats på jorden, och i ett så stort område som Bokenäset delas detta engagemang upp i många mindre områden. De olika byarna på ön har egna Hembygds- och Samhällsföreningar, och med Bokenäsets Framtid som samlande "paraplyorganisation" för allt detta lokala engagemang finns ett väl utbyggt nätverk för att ta hand om både idéer och problem som dyker upp.

Ett bra exempel på detta är Skredsviks Samhällsförening, som bland annat tagit hand om gatubelysningen i byn Skredsvik sedan den drogs in från Kommunen.

Bokenäset är stort och innehåller många sorters landskap, men gränsar också till många olika sorters områden.

"Och vi ligger ju väldigt strategiskt, med 12-13000 invånare i Lysekil, som gränsar till Bokenäset. Vi har 12-13000 på Orust, 12- 13000 på Tjörn. Vi har lika många i Munkedal ungefär och så har vi längre ner Stenungsund. Så vi ligger precis mitt i hjärtat. Och det finns ju en anledning till att Torps Köpcentrum ligger just här – Det är ju för att så mycket gränsar hit." - man 40

Det blir en naturlig skillnad i aktiviteter mellan kust och inland, och det ger i sin tur ett brett utbud av aktiviteter. Via Bokenäsets Framtid ges ett nyhets- och annonsblad ut, både i pappersform och via hemsidan i pdf-format. "Det händer på Bokenäset" har blivit ett bra forum för att annonsera om olika aktiviteter. Både privatpersoner, föreningar och företag kan annonsera i bladet.

midsommarfirande vid Bokenäset Resort

Människor i ett så stort område som Bokenäset har förstås vitt skilda intressen, vilket ger ett rikt utbud av aktiviteter. De olika områdena har också olika förutsättningar och lockar olika sorters engagemang. Medan det i Dragsmark handlar mer om kust, vatten och båtliv, så arbetar man i Bokenäs med Hantverksglädje (en återkommande hantverksmarknad med lokala konsthantverkare), och i Bygdens Hus i Skredsvik erbjuder man exempelvis keramik- och matlagningskurser och jympa.

Naturen är förstås den viktigaste faktorn bakom variationen, och förutom kustens båtliv är jakt, ridning och fågelskådning viktiga fritidsintressen på näset.

De fem församlingar som halvön bestod av fram till årsskiftet 2009/2010 innebär flera kyrkobyggnader. De är naturliga mötesplatser i en bygd med ganska spridd bebyggelse. Hela sex kyrkor finns på näset, då byn Bokenäs kan stoltsera med både en medeltida kyrka och en 1800-talskyrka. Församlingshemmen är populära lokaler för möten och sammankomster, och tillsammans med flera bygdegårdar, Teaterladan, Bygdens Hus i Skredsvik och Jaktstugan är Bokenäset rikt på samlingslokaler för ideella föreningar och intressegrupper. Något som många andra landsbygdsområden anser sig sakna.

Dessutom erbjuder turismen på näset olika platser, som även den bofasta befolkningen kan glädjas åt att ha. Badplatser och spa-anläggning, Hafstens Camping, kursgård, vandrarhem vid både Kärlingesund och Bassholmen är några exempel på platser som är värdefulla för såväl turisten som bokenäsingen.

sommarboende

Som på övriga Bohuskusten är sommaren en mycket speciell tid på Bokenäset. Befolkningen fördubblas och hela området lever upp, som om halvön är gjord för bara en av de fyra årstiderna. Det är också därför vi kan prata om Sommarboende som en egen kategori bokenäsbor. På samma sätt som svenskarna åker till fjällen på vintern, åker vi till kusten på sommaren.
De som äger egna stugor på Bokenäset har, av såvitt intervjupersonerna vet okänd anledning, kommit att samla sig framför allt längst nordkusten och Gullmarn. Ingen har något emot sommargästerna, men frågar man särskilt säger de flesta att de inte är särskilt oroliga för det i dagsläget, men att man inte vill råka ut för vad man kallar för *"Smögeneffekten"*.

"Det kommer väldigt mycket norrmän hit som köper bostäder och… Ja, det är en fara att det ska bli som Smögen! Det får inte komma hit för mycket fritidsboende, för det skulle skada bygden. Däremot att de köper lite småhus och den biten… ja, om det skulle kunna hålla sig på 5-10 %... Ja, nu vet jag att det är mycket mer än så, men alltså från vad det är idag då. Så att det inte blir en död… stad. För ser man på kusten idag så blir det ju väldigt, väldigt tråkigt när alla flyttar hem. För det lever upp och är en sådan metropol under sex veckor, och sen är det dött resten av året. Så vill vi… Så vill inte jag ha Bokenäset" - man 40

Sommarstugeägarna verkar trivas bra, då många vill göra om sitt sommarboende till permanentboende. Detta ses som en enorm tillgång, då Bokenäset ökar sin befolkning utan att behöva bygga nytt. Det skulle också ge liv åt områden, som idag står tomma under vinterhalvåret. Då blir det även en trygghets- och trivselfråga, då områdena skulle behöva tas om hand även över vintern. Det som eventuellt står i vägen för denna utveckling är bristfälliga vatten- och avloppsanläggningar. Det kommunala nätet når inte dessa områden, men som redan beskrivits skulle även detta kunna ses som en utmaning och en möjlighet att hitta nya, spännande lösningar, snarare än som ett oöverkomligt problem.

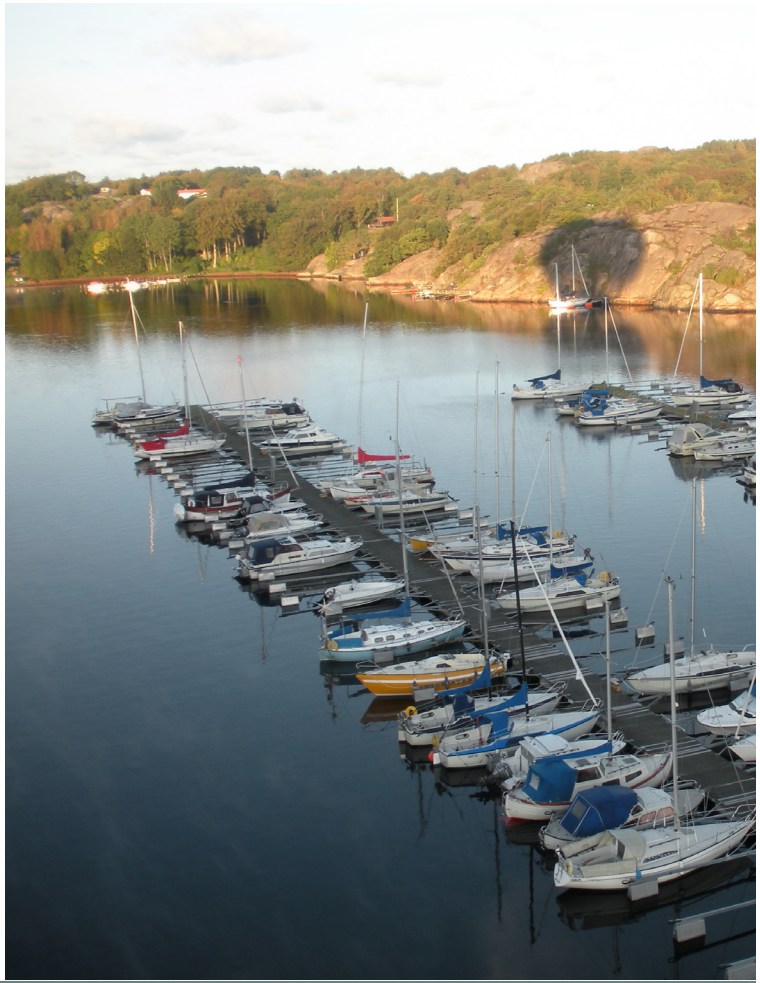

daggäster

"Idag har vi 1800 bäddar på Bokenäset. Och i Uddevalla har man 8-900 bäddar. Så när man tittar på en karta idag på Uddevalla Kommun så är det ju väldigt gulmarkerat kring centrum och ja, där alla bor och så. Men något som jag skulle vilja att Bokenäsets Framtid skulle ta fram det är en karta över var turisterna befinner sig. Var befinner sig människorna? Då kommer kartan att se helt annorlunda ut!"
- man 40

Som redan beskrivits finns mycket verksamhet på Bokenäset, inriktat på den tillfällige besökaren. Camping, hotell, kursgård eller vandrarhem - här finns alla sätt turisten kan tänkas vilja bo över natten. När det gäller aktiviteter är det förstås först och främst sol och bad som lockar, men Bokenäset erbjuder även fler och fler events som ska locka besökare hit. Klosterfestivalen i Dragsmark är redan etablerad, och hantverksmarknaderna är välbesökta. Sommaren 2010 kommer också Digiloo-turnén att göra ett stopp på just Bokenäset, på ett gärde vid Rotviksbro. Det är enligt uppgift den största enskilda satsningen på ett stort evenemang som gjorts här. Man passar även på att låta bygdens olika företag och föreningar visa upp sig i en liten mässa för bygden i samband med Digiloo, och man räknar med hundratalet utställare.

Något som tillfälliga besökare anmärkt på är att sommarstugeområden ofta skär av kusten och vattnet från den tillfällige besökaren. Att komma ner till vattnet för att bada är inte alltid helt enkelt, då risken är stor att du möts av skylten Privat Väg. Och kommer du ner till vattnet så känns stugorna så nära att även allmän plats känns som någons trädgård.

"Jag minns så väl hur obehagligt det var. Vi kände oss inte välkomna, så vi tryckte i oss vår matsäck och skyndade oss tillbaka till bilen i stället. Nåt badat blev det inte, fast det var det vi hade kommit dit för" - man 62

Även för Chalmersstudenterna som besökte Bokenäset i september 2009 blev upplevelsen densamma. På tre olika ställen fick de vända bilen vid en skylt som sade att de inte kunde komma ända ner till strandkanten. Då många pratat mycket om just turism och gästvänlighet på Bokenäset blir denna otillgänglighet en fråga som kanske bör diskuteras med mark- och tomtägare så att fler kan njuta av denna gästvänlighet och kunna bada utan att känna att man är i någons trädgård.

Men Bokenäset har ett problem med sin marknadsföring, då flera har påtalat hur okänt området är

utanför halvön. Man är bra på att aktivera sig själva, och man är bra på att erbjuda en fantastisk mångfald, men vilka är det egentligen som tar del av utbudet? Det är till stor del bokenäsingarna själva enligt de flesta tillfrågade:

"Jag är själv uppfödd i Uddevalla och har aldrig känt… eller jo, känt till det har jag gjort, men jag har aldrig vistats på Bokenäset. Sen flyttar vi hit och upptäcker hur fint Bokenäset är!" - man 40

"Där är man bara när man ska åka och bada på sommarn. Om ens då? Jag brukar åka till andra ställen..." - kvinna ca 45

"Jag åker och tittar på träbåtarna på Bassholmen, men man glömmer ju nästan att man fortfarande är i Uddevalla där ute. Dit är det ju rätt långt." - man ca 45

Men det kommer ju mycket folk på sommaren? Enligt en snabb rundfrågning på gatan i Uddevalla står det klart att turisterna som kommer till Bokenäset på sommaren inte verkar vara dagbesökare från närmaste stad. Betyder det att Bokenäset bara har bofasta och långväga gäster? Då Bokenäsets Framtid varit väldigt framgångsrika på att marknadsföra Bokenäset på Bokenäset, verkar nästa steg för att locka fler till halvön vara att marknadsföra den till den egna staden - Uddevalla. Få uddevallabor verkar veta hur nära de bor *"Paradiset på jorden"*.

Paradiset?

nytt

I den nya Översiktsplanen (ÖP) för Uddevalla, som snart skall antas och alltså inte är slutgiltigt antagen när detta skrivs, är Bokenäset del av den stadsnära landsbygd man kallar det mesta av områdena utanför själva staden. På Bokenäset ligger också två av de småorter man tar upp särskilda idéer för i ÖP - Sundsandsvik på sydkusten, nära Nötesundsbron till Orust, och Skredsvik i nordost. Kring dessa platser kan man framför andra se möjligheter till nybyggnation och förtätning, efter de projekt som redan är på gång vid Rotviksbro. Avgörande för all nyetablering på näset är tillgången till vatten- och avloppslösningar. Vatten och avlopp dras just nu fram till Rotviksbro, och nybyggnationerna däromkring är beroende av detta. Idéerna som presenteras vid Sundsandsvik och Skredsvik hänvisar till att de bara är möjliga om man kopplar sig till VA-nätet från i ena fallet Orust, i andra fallet Munkedal.

I ÖP finns också särskilda kapitel för riskanalyser, målsättningar, visioner och rekommendationer inom alla de områden som berörs inom samhällsplanering. Det är kanske synd att förhållandevis få tar sig tid att läsa sin kommuns översiktsplan.

bevarande

För Bokenäsets del handlar ÖP nästan mer om bevarandefrågor än om nyetableringar. I ÖP står det att kommunens Kulturmiljövårdsprogram ska vara vägledande, när man gör avväganden kring vad som är traditionell bebyggelse med kulturminnesvärden. Stora delar av Bokenäset är markerade på kartorna för både riksintresse, natur, ekologiskt känsliga områden, fornlämningar samt kulturmiljö i både odlingslandskap och bebyggelse. Tre av de bebyggelsemiljöer i kommunen som pekats ut som riksintresse ligger på halvön. Dessa är: Centrala Bokenäset, Dragsmarks Klosterruin samt Dynge ruin och Gullmarsbergs säteri. Dessutom är flera av kommunens 24 naturreservat belägna på halvön - till exempel Kärlingesund, Havstensfjorden, Gullmarsberg och Bassholmen. Den särart som Bokenäset erbjuder verkar därmed ganska väl skyddad. Man skriver också i utvecklingsmålen att man vill:

- **Ta till vara Uddevallas landskaps- och naturegenskaper i all planering.**
- **Värna kvaliteterna i landsbygdens kulturmiljöer**
- **Utveckla landsbygden på ett hållbart sätt.**

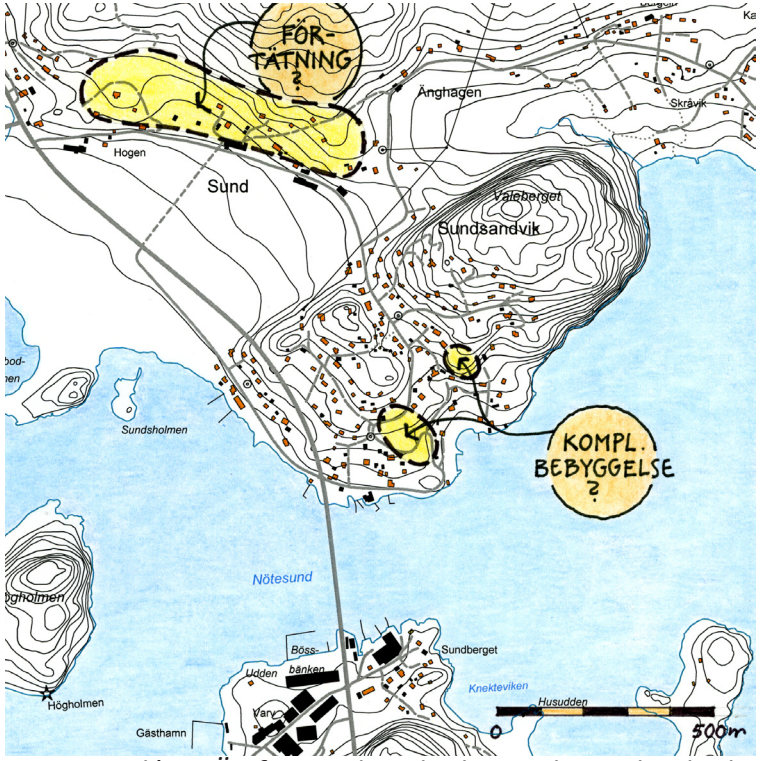

Idéer i ÖP för Sundsandsvik respektive Skredsvik

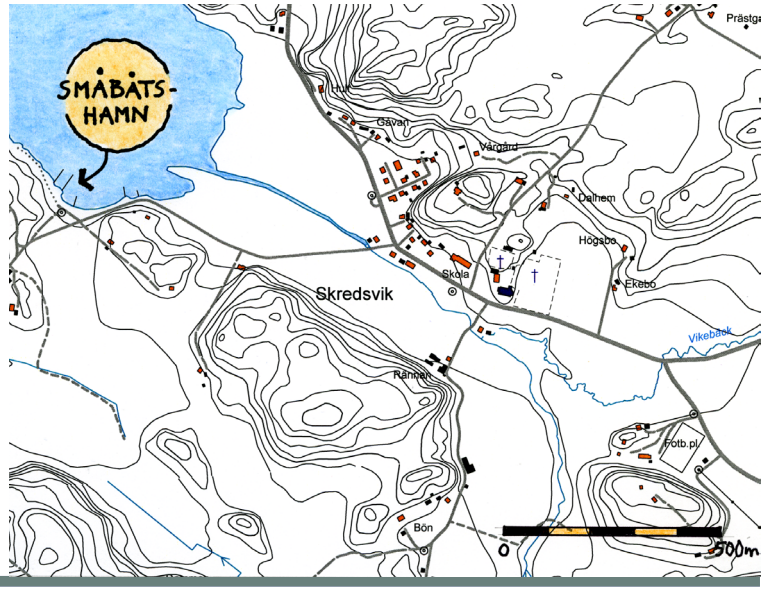

hållbarhet

Detta med hållbarhet är numera ett genomgående tema för både ÖP och planering i stort, inte bara i Uddevalla kommun, utan glädjade nog i hela samhället. Men bra kan bli bättre, och det är fantastiskt hur hållbarhet kan ses som en möjlighet till utveckling i Uddevalla. Inte bara i miljömålen talas det om hållbarhet, och hållbarhet handlar inte längre om bara naturskydd och energihushållning. I ÖPs rekommendationer kring turism står till exempel att man önskar *"utveckla ekologisk hållbara turist-satsningar"*. Kapitlet om verksamheter avslutas med ett stycke där en av meningarna lyder:

"Vi är på rätt väg när Uddevalla har en hållbar och långsiktigt stabil tillväxt"

att använda ÖP

En översiktsplan är inget bindande juridiskt dokument. Det är först när bebyggelse bestäms i en detaljplan som användning, hushöjder och mått kan bestämmas på det sätt man oftast förknippar med planbestämmelser. En ÖP är kommunens rekommendationer och visioner sammanfattade i ett dokument som kan vara vägledande för de som vill nyetablera eller ändra användningen på områden eller platser i kommunen.

Om en idé man vill genomföra har stöd i ÖP har man förstås bättre chans att få gehör för den hos kommunen. Att jämföra lokala initiativ och visioner med vad som står i ÖP kan därför vara ett bra sätt att hitta de frågor man kan samarbeta kring, eller för att identifiera eventuella konflikter.

För Bokenäsets del är ÖP rolig läsning, då de planer man har mycket väl överensstämmer med det boknäsingarna själva vill med sin bygd. Bevarandeintressen kring rätt saker och utveckling av rätt områden. Och då man bara specifierar bostäder, inte ägandeformer, i ÖP, så finns alla möjligheter att lyfta fram idéerna om hyresrätter med hänvisningar till planens utpekade platser för nya bostads-bebyggelse. På samma sätt kan man med hänvisning till de kopplingar till kommunalt VA-nät som finns och som föreslås hitta argument för satsningar på andra lösningar i de delar av bygden som inte kommer åt rören.

Även om det är Västtrafik som ansvarar för planeringen av kollektivtrafik, kan man förstås peka på de avsnitt i ÖP som handlar om tillgänglighet och kommunikationer i kommunen, när man talar om att bygga ut eller omfördela kollektivtrafiken på halvön.

Hela ÖP finns att hämta och läsa på kommunens hemsida **www.uddevalla.se**

Bokenäset har enorm potential att bli en plats där Uddevalla på många olika sätt kan visa världen att man menar allvar med sina visioner om det hållbara samhället. Hållbarhet i ordets alla bemärkelser, med hänsyn till sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter och konsekvenser.

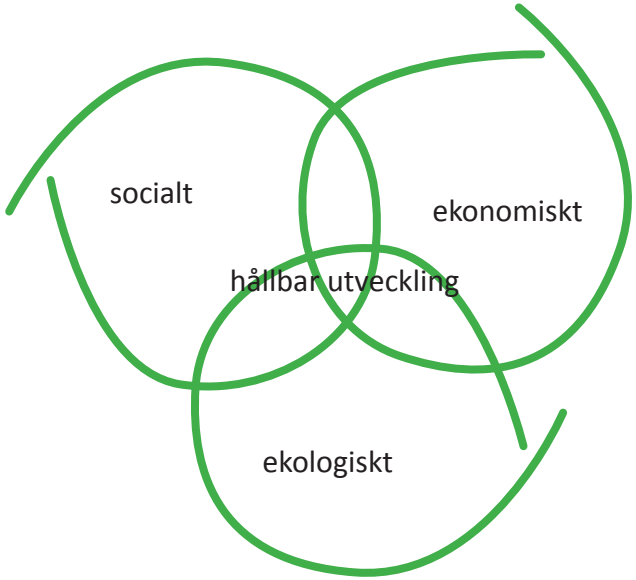

En stadsnära landsbygd som Bokenäset lockar många till ett drömboende med nära till både stad och natur. Det är ett nytt sätt att bo på landet utan att använda marken, och Bokenäset har mycket outnyttjad odlings- och betesmark som skulle kunna användas igen. Ett samarbete mellan markägare och markbrukare skulle kunna ge denna landsbygd nytt liv som jordbruksmark. Ett område där det kommunala nätet för vatten och avlopp bara når vissa områden, kan sägas ha all potential i värden för att testa nya system och hitta nya vägar. Det finns redan flera samarbeten och initiativ till nya slag av gemensamma odlingar, avloppshantering och byggen som kan tjäna som föregångare i ett nytt tankesätt. Det starka föreningsliv som finns på Bokenäset skulle kunna utgöra en utmärkt plattform för fler samarbeten kring miljöfrågor och innovativa projekt kring ekologiska lösningar. Flera initiativ finns redan att arbeta vidare utifrån, eller att använda som föregångsmodell.

Miki Dedijer heter en jordbrukare i Orrviken som satsar småskaligt och självförsörjande, men även på samarbete kring odling ihop med andra familjer. Gröna Gårdar på Bjällansås visar på att grönbete fungerar även till mer storskalig köttproduktion, och att Bokenäset passar utmärkt till detta. På Kärlingesund har man byggt upp ett vandrarhem och en kursgård av återanvänt material, mitt i naturreservatet... Initiativen är många fler, eldsjälarna brinner för sina projekt och bygden finns där, som en fantastisk arena för all denna uppfinningsrikedom.

Kärlingesunds kursgård och vandrarhem

Flera av dem som deltagit i arbetet med denna analys har på olika sätt nämnt projekt och idéer med ekologiska förtecken, som skulle kunna innebära ny och bredare verksamhet på Bokenäset. Man har pratat om koloniträdgårdar och odlingssamarbeten, ekoturism och vandringsleder, naturbevarande och kulturutbyte, alternativ för avloppshantering och plats för nya idéer.

"Nu är Bokenäset ett ställe där man äger sitt hus och man pendlar med bil, men det finns ju alla förutsättningar för att kunna ge alla en möjlighet att bo här, även i hyrda bostäder och utan bilen"
- Chalmersstudent

Allt detta engagemang skulle kunna blomma ut i ett ekologiskt Bokenäset, där projekt med hållbarhetstankar får företräde och kan ge en profil åt denna stadsnära landsbygd.

I ETT LÄNGRE PERSPEKTIV

När man frågar invånarna själva om deras hemort har de av naturliga skäl svårt att direkt tänka sig effekter utanför egen livstid och skala, men vi lever alla i ett större sammanhang som vi också måste ta hänsyn till i planeringen. För Bokenäsets del handlar framtiden dels om inre förändringar i orten, bygden, kommunen, dels om yttre förändringar i världen, klimat, konjunktur, politik och andra omvälvande förändringar som kan tänkas komma.

Denna analys har hållit sig på en ganska lokal nivå, men inför en omvärldsanalys där man lyfter blicken ytterligare behöver man fundera på exempelvis vad som händer om havsytan höjer sig…

Oavsett vad framtiden har att erbjuda av både drömmar och skräckscenarier kan en sådan här analys av platsen, och en sådan process som projektet MSM ingår i, utgöra en grund för hur man tacklar det som kommer. Då man utarbetar tydliga riktlinjer för hur man samarbetar, för vem som gör vad, för vad som händer hur, har man större möjligheter att hålla huvudet kallt när beslut måste fattas, konflikter lösas eller kriser avvärjas.

studier på plats

intervjuer

Under arbetet med analysen har jag intervjuat ett flertal representanter för Bokenäsets Framtid, som ju är Uddevalla Kommuns samarbetspartner i arbetet med ett närdemokratiområde. De har fått berätta om sin bygd utifrån sina olika perspektiv, och de har också varit mycket olika. Men då de alla har en koppling till föreningen Bokenäsets Framtid, har jag också sökt reda på tre intervjupersoner som inte har med "Framtiden" att göra, just för att även få utifrån-perspektivet. Det är en sommargäst, en permanent boende bokenäsing, samt en Uddevallabo utan direkt koppling till området, som också fått ge sin syn på Bokenäset.

Dessa "djupintervjuer" har jag i så lång utsträckning som varit möjligt, låtit vara samtal jag styrt väldigt lite, genom att låta intervjupersonerna berätta fritt om det var och en av dem funnit intressant att prata om, vad gäller Bokenäset. Jag har spelat in, och sedan skrivit ner dessa samtal, och, i de fall det har behövts, ringt eller mailat för att få eventuella kompletterande svar eller förtydliganden. Förutom dessa längre intervjuer har jag även varit på några besök i området utan att presentera mig eller boka möten, då jag stoppat folk på vägen, i butiken, i deras trädgård eller liknande, och helt enkelt ställt enkla frågor som "Vad är det bästa med att bo här?". Dessa svar har också behandlats som intervjusvar, och finns även bland de citerade styckena i texten.

workshops

Jag har under arbetet med den här analysen genomfört två workshops. Även dessa spelades in med diktafon, och det som sades behandlades på samma sätt som intervjusvaren.

Dessa båda workshops var framtagna för att diskutera områdets olika delar och möjligheter, men med två olika grupper. I ena fallet fick Bokenäsets Framtids styrelse, i samband med ett styrelsemöte, diskutera kring kartor över området, och märka ut områden, platser, aktiviteter och möjligheter. Samma upplägg användes sedan vid en workshop i Skredsvik, där gruppen bestod av boende från Skredsviksområdet. Syftet med att välja dessa två grupper, var att just Skredsviksområdet, som inte ligger vid väg 161, som går som en livsnerv över näset, helt enkelt ser området från ett annat håll. Därmed gav dessa två möten olika resultat, som kan ge ytterligare insikter när de jämförs med varandra.

En tydlig illustration över dessa skilda sätt att se sin bygd fick jag också genom en första övning, då grupperna ombads rita sina egna kartor över Bokenäset. Resultatet av den uppgiften följer här:

bilder av en bygd

En av de metoder som användes i workshopträffarna, var en mycket fri variant av “mentala kartor”. Det innebär att man ritar en karta, utan några rätt och fel, av en plats man känner till - i det här fallet var uppgiften att rita hela Bokenäset. Tanken är att man ritar sin egen bild av platsen, så som man upplever den, eller tror att den ser ut. Alla ombads också sätta ett kryss där de själva bodde, då det kan ge en indikation på varför man ser halvön på det ena eller andra sättet. Något som alla deltagande verkade hålla med om, var att ens eget närmaste närområde blev större och mer detaljerat än områden längre bort. De flesta ritade också in väg 161 och E6an, men i övrigt bara eventuella vägar fram till det egna huset.

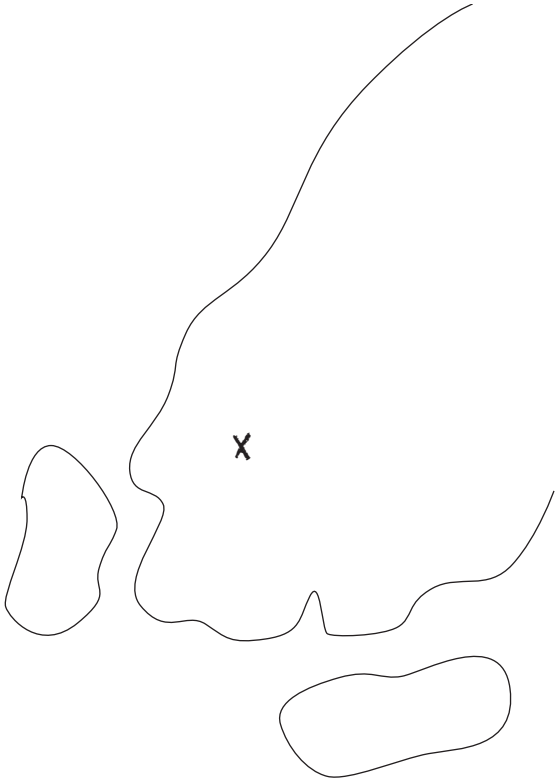

Övningen med kartorna ger deltagarna själva en större förståelse för hur olika man kan se sin bygd. Ett av syftena är helt enkelt att förstå de övrigas perspektiv på ett så stort område som Bokenäset är. Samtidigt spelades samtalen kring workshopborden in och diskussionerna där har behandlats på samma sätt som intervjusvar.

Då alla deltagare lovades att deras teckningar inte skulle användas som illustration, visas här endast kustlinjen, kopierad från respektive teckning, och ett kryss där workshopdeltagaren markerade att han eller hon bodde. Det ger, trots skillnader, en bild av vad på Bokenäset man är medveten om. Storleken, väderstrecken och hur vissa vikar är viktigare än andra går att utläsa från kartorna.

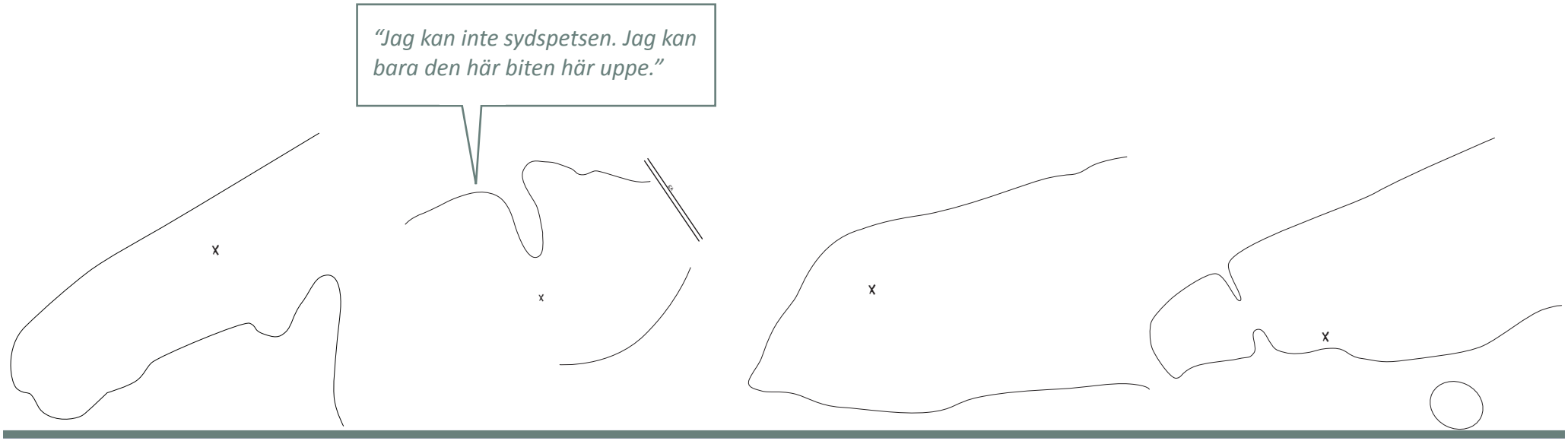

Även samtalet runt bordet avslöjade mycket av hur de boende i området ser sin bygd. Vad som är “vi” och vad som är “de andra”, vad som räknas som “här” respektive “där”.
Några ordval och formuleringar var förstås tydligare än andra:

“De där uppe som bor närmare stan, de ser det liksom inte som landsbygd på samma sätt”

“Dragsmark och allt där nere är mer Bohuskust och båtnissar och sånt”

“Jag känner till Skredsvik och det runt här, men allt det andra är liksom inte ens på vägen till nåt jag åker till, så vad ska jag dit och göra?”

“Det är klart man kan sin egen lilla bit bäst, men jag tycker det är viktigt att vi är ett och samma område så här ändå. Vi hör ihop, även om det är stort och spretigt.”

“Men de uppe i Herrestad och Skredsvik på andra sidan vägen ska ju också vara med tycker jag! Jag, ja vi här, har ju mycket mer med dem att göra än vad vi har med Dragsmark, eller ens Bokenäs. Hur får man de att komma med? För de hör också hit!”

en kurs på masternivå

Under hösten 2009 gick kursen “Sustainable Development in a Local Context” på masternivå vid Chalmers Arkitektur i Göteborg. Ett 30tal studenter använde Uddevalla som exempelområde i ett projekt där de från analys till projekt planerade för ett framtida, mer hållbart Uddevalla. Projekten ställdes ut på Bohusläns Museum under januari 2010 under den gemensamma titeln “Anslutning”.

Hela arbetet som 31 studenter gjorde under 14 veckor, både analys och projekt, finns att hämta och läsa på **www.uddevallavisioner.info**

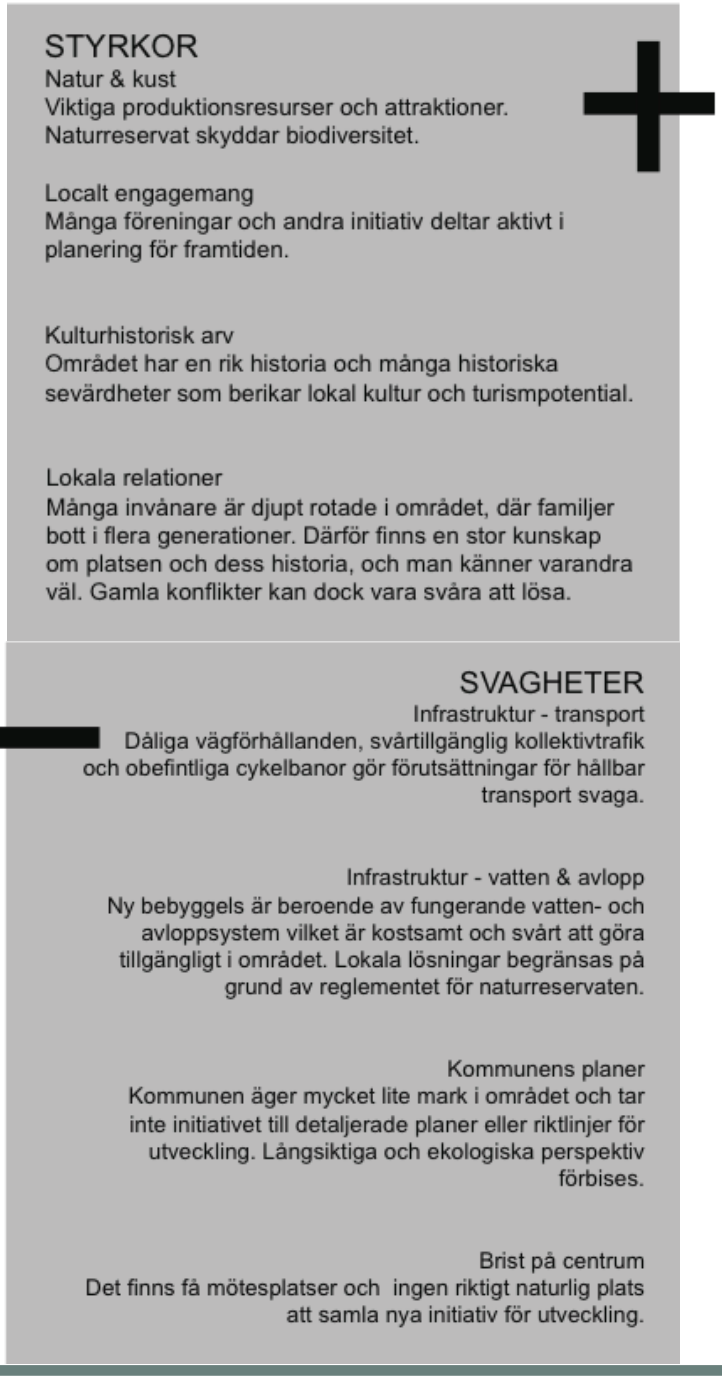

I kursens första skede tog sig en grupp studenter an Bokenäset, och skulle på kort tid analysera halvöns förutsättningar.

"This part of the course assignment will consist of work on an inventory/description/characterization of different parts of the Uddevalla municipality and the city of Uddevalla. The inventory will concern both geographical and thematic areas. Included is also the identification of strengths and weaknesses, or qualities and problems, related to different areas and aspects. Of special interest to us as architects and planners, will be the built environment in a broad sense, the physical and spatial structures and expressions and how these can be understood in relation to the conditions given by nature and culture." - ur kursprogrammet

På många sätt, men med mer fokus på det sociala, har den här analysen tagits fram med liknande ambitioner. Därför är det intressant att jämföra med vad studenterna på några få dagar lyfte fram som Bokenäsets styrkor och svageheter. I studenternas analys står att läsa:

"Denna landsbygd i västra delen av Uddevalla kommun karaktäriseras av sin varierande natur och sitt kulturhistoriska arv. Visioner för framtiden fokuserar på att utveckla attraktivt kustboende."

Här intill ses de styrkor och svagheter studenterna såg i sin analys. Mycket av det studenterna lyfte fram har också invånarna på Bokenäset berättat om.

I kursens sista del arbetade studenterna i fem veckor med fördjupningsprojekt som de själva valde.

Ett av dessa projekt landade på Bokenäset, och i ett förslag om ny bebyggelse och tätortsambitioner vid Bokenäs. Simon Lundholm presenterade sitt projekt som en utveckling i flera steg, där syftet var en ort med varierad befolkning, mindre bilberoende och mer självförsörjande vad gäller mat. Under presentationen av projekten på Bohusläns Museum fick Simon frågan varför han tänkt sig detta vid Bokenäs, och inte Rotviksbro som redan växer. Svaret var att Bokenäs har möjlighet att bli något helt annat än en förlängd förtätning från Uddevalla och Torp. Genom att börja i Bokenäs skulle Bokenäset, enligt Simon, kunna växa inifrån, snarare än att Uddevalla växer ut över halvön från inlandet. Simons motivering till varför han valt att arbeta med Bokenäset säger mycket om hur man kan se på landsbygdsutveckling i stort:

"Med Uddevalla kommun som utgångspunkt kan man se den största potentialen och således även problemen i stadskärnan. (Problemen är tydliga och på kort sikt relativt enkla att åtgärda.) Detta leder till en överdriven fokusering på stadskärnan vilket bidrar till ett av kommunens ursprungliga problem: den nedprioriterade landsbygden och de bortglömda ytterområdena. Dessa platser är kanske inte helt bortglömda utan bara lågt satta på prioriteringslistan. Därför siktar detta projekt på att vitalisera landsbygden med start och fokus på Bokenäset och lyfta fram möjligheterna. Lyfta fram möjligheterna med landsbygden och framförallt driva Bokenäset mot att bli en hållbar och trevlig plats att bo på."

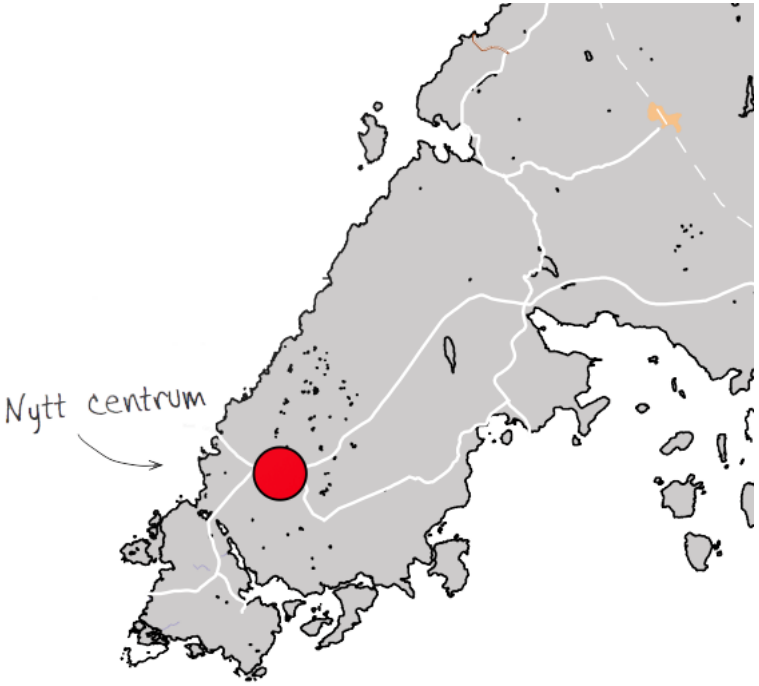

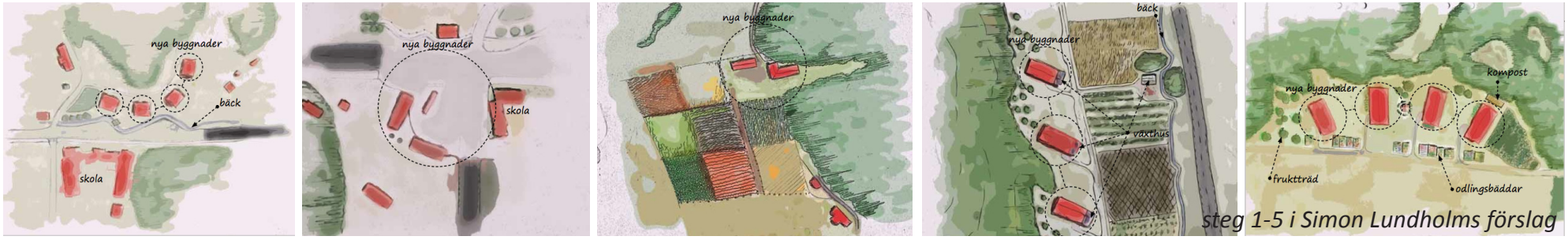

steg 1-5 i Simon Lundholms förslag

Ett annat studentprojekt, av Cristophe Crouau, var ett förslag på ett nytt resecentrum vid Kampenhof inne i Uddevalla. Projektet handlade om att koppla samman olika sätt att resa, och det blev en samlad station för buss, tåg och båt vid nuvarande Kampenhof. Båtlinjen Cristophe föreslog tog sig aldrig så långt ut som till Hafstensfjorden, men det borde vara möjligt att en båtlinje gick ända ut till Bokenäset. Och tankar kring hur olika sätt att färdas borde samorganiseras mer har kommit upp även i andra delar av arbetet med den här analysen.

Flera projekt kom att handla om mat, odling och närproducerade varor. Ett av dem kallade sig *Drivhuset* och ritades av Mia Börjesson, Helena Sandberg och Frida Skarph. Projektet presenterade en byggnad i centrala Uddevalla, som skulle fungera som knutpunkt för lokala, ekologiska initiativ i många olika branscher. Från en butik med lokalodlade grönsaker och andra lokalproducerade varor, till företagarrådgivning för småföretagare. För Bokenäsets del skulle ett sådant här centrum kunna hjälpa många av bygdens småföretagare och ekologiska initiativ. Även om inte byggnaden blir till inne i Uddevalla, kan idén om ett stödjande nätverk för lokala krafter fortfarande vara något att ta fasta på.

TRÅDAR Det finns många initiativ för hållbart företagande i Uddevalla. De är som trådar, ändar som kan leda till något större och bättre. Men idag är de separerade från varandra och hänger löst.

FLÄTA Att börja knyta samman initiativen och skapa ett nätverk skulle öppna för nya möjligheter.

REP Tillsammans blir initiativen starkare. Då skapar de ett rep som kan dra utvecklingen i en mer hållbar riktning.

Efter att jag pratat med alla dessa Bokenäsingar och lärt känna denna halvö funderar jag naturligtvis över hur framtiden kommer att se ut, med alla dessa idéer, nya och gamla samarbeten och kanske framför allt med allt detta engagemang i en hembygd som finns på Bokenäset. Detta är därför en mycket enkel liten konsekvensanalys, baserad på det jag fått fram under arbetets gång.
Vad händer...

...om man inte gör någonting?
Om allt fungerar som det alltid har gjort, så fungerar Bokenäset redan ganska bra. Med de lokala samhälls- och hembygdsföreningar som finns, tillsammans med Bokenäsets Framtid, så bevakas dessutom lokala intressen redan ganska väl.

Men Bokenäsets befolkning idag har råd att äga sina hus. Att det nästan inte går att bo på annat sätt än i egen villa, gör att ett ganska stort område har en ganska homogen befolkning. Har man råd att bo i hus har man också råd med bil, och med minsta motståndets lag är Bokenäset ett område befolkat av bilberoende människor som inte heller kräver en fungerande lokaltrafik. Det största kravet jag mött under arbetets gång handlar också om bilvägen, då den är halvöns livsnerv.
Bussar finns det gott om, men de är av största sorten, och de åker inte in till Uddevalla utan via Torp till Göteborg. Om Bokenäset ska tillhöra Uddevalla och man har en ambition att göra halvön tillgänglig för fler, så måste något ändras i attityden till bilen och till kollektivtrafiken.

Avlopp och vatten är en mycket aktuell fråga på Bokenäset, då ganska få har tillgång till kommunala VA-nät. Ny bebyggelse samlas förstås gärna vid dessa kopplingar, och det verkar vara Rotviksbro som blir tätast och nyast på halvön framöver. Så mycket så att några verkar tro att Torp och Rotviksbro i framtiden kommer att växa ihop till “tätorten Herrestad”. Måste landsbygd växa i tätortsformat?

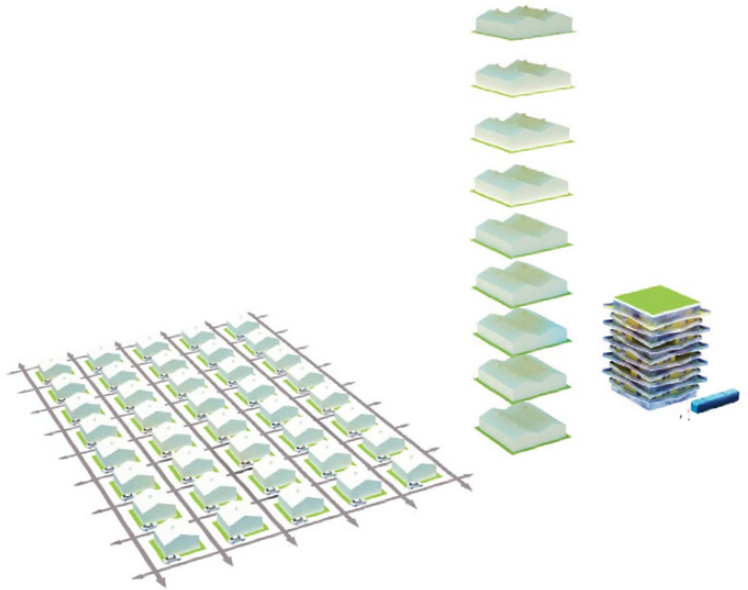

...om man bygger hyresrätter?
Med en medveten satsning på olika sorters boende på Bokenäset, skulle man också få en mer varierad befolkning. Fler skulle få möjligheten att bo på landet, och kollektivtrafiken skulle få en tydlig anledning att fungera bättre om fler bodde på halvön utan bil. Hyresrättsboende kan vara ett bra första steg mot flera goda effekter för framtiden.

En satsning på hyresrätter kan vara en kostnad på kort sikt, men kan komma att löna sig enormt på längre sikt. Bor man på landet utan bil, vill man kunna åka och handla på sin cykel, eller till och med

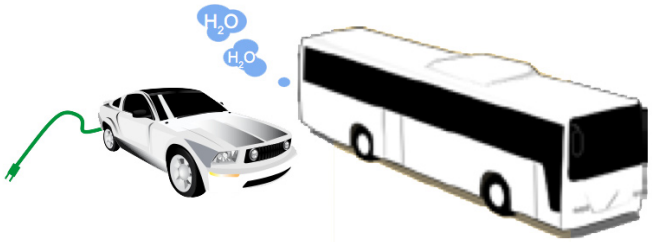

illustrationer från chalmersstudenternas visioner och förslag

promenera till affären. Hyresrätter på Bokenäset skulle kunna ge kundunderlag för nya små matbutiker, som flera saknar redan idag. Med nya invånare skulle också annan service, som vård och skola, kunna fungera bättre, då kundunderlag för verksamheten finns.

...om man satsar på hållbarhets-initiativen?

Redan idag finns många initiativ som handlar om hållbarhet och framtiden på Bokenäset - från ekologiskt jordbruk till privata avloppslösningar utanför VA-nätet. Dessa får redan stöd av olika slag. Men om ekologi kunde bli ett genomgående tema för Bokenäsets framtidssatsningar, skulle hållbarhet bli det enkla valet för nya lösningar på alla möjliga problem. Så länge den enklaste lösningen är att göra som man alltid gjort, så gör man det. Men genom att sporra människor till att göra hållbara val, genom att göra hållbarheten enkel och tillgänglig hjälper vi varandra på än fler sätt.
Att lyfta fram just en stadsnära landsbygd som Bokenäset som en hållbar landsbygd, där man kan bo och leva utan bil, utan tillgång till det kommunala VA-nätet men med närhet till naturen, lika bekvämt som inne i stan, skulle ge långsiktiga vinster både för kommunen i stort, för miljön och för Bokenäset självt.

Detta behöver inte innebära stora, nya investeringar, utan kan börja i en inventering av vad som redan görs. Att koppla samman de bokenäsingar som arbetar med liknande frågor kan hjälpa dem med samfinansiering, idéutbyte och samarbete. Här kan också sommarbefolkningen ha en roll att spela, då de kommer med andra perspektiv, samtidigt som de är bokenäsingar de också.

En inventering av det lilla kan ge effekter i det stora. Med en tydlig miljöprofil kan Bokenäset ännu tydligare visa på sina möjligheter till självförsörjning vad gäller kött och grönsaker. Med ökad medvetenhet följer ökad efterfrågan, och med alla dessa bilar på landsbygden kanske det är just på Bokenäset elbilarnas laddstationer ska ställas ut först? Och lyckas man på Bokenäset lösa frågan med lokal avloppshantering, alldeles intill Gullmarsfjorden, så kan det innebära enorma besparingar i framtiden, räknat både i miljö och pengar.

...om man gör det mesta av vad den här analysen kan ge?

Min förhoppning är att arbetet med den här analysen, och samarbetet mellan Bokenäsets Framtid och Uddevalla Kommun gör Bokenäset till en bygd där alla känner sig delaktiga; “Min hembygd”, “Vårt Bokenäset”. Där små idéer och stora visioner inte stannar hemma vid köksborden, utan lyfts fram och, i den mån det är möjligt, genomförs. En bygd som redan är stark kan bli starkare, och jag hoppas att fler hittar till, och har möjlighet att få tillgång till, Bokenäset.

FLER KONKRETA IDÉER OCH VISIONER
- några stora, några små, som samlats in under arbetets gång.

- flerbostadshus med hyresrätter i Bokenäs, Rotviksbro och/ eller Skredsvik
- vägen ska bli lika fin från Rotviksbro till Skår som den är fram till Rotviksbro nu
- flexi-busslinje inom halvön
- bro till Lysekil
- kolonilotter i Dragsmark
- uthyrning av sommarboende hemma hos bofasta
- inventering av cykelvägar, vandringsleder och ridvägar (pågår delvis)
- möjlighet för jordbrukare att arrendera "utsiktsmark" för bete eller odling
- fler pendelparkeringar för både bil, cykel och moped (och båt?)
- medveten satsning på lokala små industri- och kontorsområden
- direktbuss till och från Uddevalla för såväl pendlare som badgäster
- kollektivtrafik med båt
- uppmärksamma och uppmuntra nya idéer för vatten- och avloppslösningar
- öppna militärbasen för diverse turismverksamhet och maritim forskning
- en matvarubutik vid färjeläget mot Lysekil
- sittplatser vid busshållplatserna

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

"Varför är det inte lika självklart att åka till Bokenäset och bada, som det är att åka till Unda och trängas när solen lyser?"

BOKENÄSETS FRAMTIDS FORTSATTA ARBETE

Den nyordning det innebär med Bokenäsets Framtids roll som remissinstans mellan kommun och medborgare ger Bokenäsingarna en ny plattform att driva igenom idéer ifrån. Naturligtvis måste Kommunen engageras angående tillstånd, bygglov och annat, men kanske kan Bokenäset även hitta projekt man kan genomdriva helt på egen hand?

Mycket sådant görs redan, men förhoppningen är att Bokenäsets Framtid kan vara den sammanförande kraft som får idéer och möjligheter att hitta varandra. Föreningen kan i framtiden användas som remissorgan för Uddevalla Kommun i frågor som rör specifikt Bokenäset. Föreningen ska också ha eget mandat att genomdriva projekt och förändringar där Kommunen inte nödvändigtvis behöver vara inblandad. Det här ger stora möjligheter för framtiden då frågor lättare hamnar på rätt bord, och snabbare kan omsättas i handling. Via Bokenäsets Framtid har därför makten över närområdet till viss del flyttats ner, närmare dem som faktiskt berörs.

Bokenäsets Framtid är redan en stark kraft på halvön, som på eget initiativ tar sig an att vara ägare till projekt, till samarbeten med andra lokala krafter runtom Bokenäset - nu senast Skaftö Samhällsförening. Bokenäsets Framtid är också uppbyggt på ett sätt så att styrelsen representerar olika delar av det geografiskt stora område som halvön är.

I jordbruksbygder kan ibland markägarförhållanden ställa till det när man försöker genomdriva långtgående förändringar, som drar in många aktörer i processen. I Bokenäsets fall kanske föreningen Bokenäsets Framtid kan användas som mellanhand och samtalspartner mellan kommun och privata markägare i processer där det kan finnas anledning att samarbeta, kompromissa eller överbrygga meningsskiljaktigheter. Föreningen är helt enkelt ett paraplyorgan *”för bygdens bästa”*.

Som del av den modell för demokrati i närområden som Uddevalla Kommun arbetar fram, genom projektet MSM, får Bokenäset nya och tydligare möjligheter att påverka sin egen närmiljö. Man kan lösa sina egna problem på egen hand, samtidigt som man blir en tydligare definierad samtalspartner gentemot Uddevalla Kommun och Stadshuset.

Det norska ordet *Lokalsamfunn* betyder helt enkelt Samhällsförening, och det svenska ordet Närdemokratiområde beskriver vad det handlar om:
Större inflytande över vad som händer i ens eget närområde.

BILDFÖRTECKNING

Om ej annat anges är bilden tagen av, ritad av eller monterad av Lisa Åhlström ©, alternativt hämtad som gratis clipart, eller för icke kommersiellt syfte från bildbank eller arkiv som tillåter detta.

framsida: fotograf okänd
sid 4 Joacim Haag
sid 8 överst: Maria Broberg,
nederst: Bokenäs Hembygdsförening
sid 9 nederst: Bokenäs Hembygdsförening
sid 10 överst: Bokenäs Hembygdsförening
nederst: Mia Börjesson
sid 11 Simon Lundholm
sid 12 överst: Faheem Ahmad Khan Faridoon
mitten: Simon Lundholm
sid 14 överst och nederst: Simon Lundholm
mitten: Faheem Ahmad Khan Faridoon
sid 15 Ingemar Jacobsson
sid 16 diagram: chalmersstudenternas analys 2009
sid 18 överst: Joacim Haag
mitten: Mia Börjesson
nederst: Thure Nihlén, Bohusläns Museum arkivbild
sid 19 kartmontage av Simon Lundholm
sid 20 överst: vasttrafik.se
sid 22 överst: Simon Lundholm
nederst: Joacim Haag
sid 23 överst: ÖP Uddevalla
nederst: Joacim Haag
sid 24 överst: gronagardar.se
nederst: bokenasetsmotorpark.se
sid 25 överst: Mia Börjesson
nederst: Faheem Ahmad Khan Faridoon
sid 26 bokenaset.se
sid 27 Peter Sonnius
sid 28 Ingemar Jacobsson
sid 29 Mia Börjesson
sid 30 Ingemar Jacobsson
sid 31 Simon Lundholm
sid 32-33 ÖP Uddevalla (uddevalla.se)
sid 34 nederst: Faheem Ahmad Khan Faridoon
sid 42 Simon Lundholm
sid 43 överst: Cristophe Crouau
nederst: Mia Börjesson, Helena Sandberg
och Frida Skarph
sid 44 överst: Emelie Jensdotter, Pauline Svensson
nederst: Rikard Sikö, Moa Wendt
överst: Rikard Sikö, Moa Wendt
nederst: Simon Lundholm
sid 46 nederst: Joacim Haag

KÄLLOR OCH LITTERATUR:

Ekberg Gunnar: Tre socknar i Lane
Elling Bengt : Bokenäs och Dragsmark i gången tid
Molander Leif : Från Gullmarns inre del
Stalheim Th. : Sagogudarnes land

Bohusläningen - dagstidning

TACK TILL

...alla som på olika sätt bidragit med sin kunskap, med material, med åsikter, idéer eller engagemang i samband med den här analysen.

Särskilt tack till dem som givit av sin tid vid möten, workshops och kanske framför allt i intervjuer! Tack Krister, Martin, Maria, Jan, Arne och ni andra för våra längre samtal. Tack till alla andra som jag pratat med både på plats på Bokenäset, per telefon och via email.
På tu man hand har jag talat med många Bokenäsingar på plats, utan att egentligen kunna kalla samtalen för intervjuer, men tack till alla som svarat på mina frågor, samtalat en stund eller visat mig vägen i bygden.

Ett extra tack också till Gunilla och till Bokenäs Hembygdsförening som hjälpte mig med historiken!

Tack också förstås till Uddevalla kommuns politiker och tjänstemän som fått spridda skurar av frågor i takt med att jag samlat in undringar, oklarheter och framtidsvisioner.

/Lisa Åhlström
Göteborg 2010

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

UDDEVALLA KOMMUN